

Uudised

Tulekul Mastiit 16

Hea klient!

Jõudluskontrolli Keskusel on peagi täitumas 20 tegevusaastat, mille jooksul oleme lühikest aega kandnud ka paljudes segadust tekitavat nime Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Keskus. 20 tegevusaasta jooksul on muutunud nii mõndagi, endiselt tegeleme piimaveiste ja sigadega. 20 aastat tagasi oli meie kokkupuuted lihaveiste teemaga põgusad, kuid see valdkond on tänaseks oluliselt suurenenud nii meie asutuses kui terves Eestis. 20 aasta jooksul on meie tegevusalasse lisandunud lambad, hobused ja paljude üllatuseks ka kitsed. Läbivateks tegevusvaldkondadeks on nende aastate jooksul olnud loomade märgistamine, jõudluskontrolli läbiviimine ja piimaanalüüsid. Kuid usun, et paljud loomapidajad ei mäletagi enam fakti, et esimesed põllumajanduse otsetoetused maksis välja Jõudluskontrolli Keskus ning ka tänane PRIA on tegelikult välja kasvanud Jõudluskontrolli Keskusest.

Kui esmaspilgul tundub 20 tööaastat üsna lühike periood, siis tegelikult on toimunud selle aja jooksul suured muutused kõikides jõudluskontrolli puudutavates valdkondades (loomade märgistamine, loomakasvatuse tehnoloogia, infotehnoloogia ja piimalabori tehnoloogia), mis omakorda mõjutab otseselt Jõudluskontrolli Keskuse igapäevast tööd. Suur tänu kõigile, kes on aidanud ja suunanud meid muutustele!

Kaivo Ilves
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Varsti laiendatakse mastiiditekitajate määramise võimalusi Jõudluskontrolli Keskuses. Selleks paigaldati detsembris Saksamaal lisafilter dna-analüsaator PCRile, millega määratakse mastiiditekitajaid, ja nüüd saab lisaks eelnevalt määratud 11 bakterile ja beetalaktamaasile määrata ka mükoplasmasid (bakterisarnased mikroorganismid) *Mycoplasma bovis* ja *Mycoplasma spp*, pärmsent ja vetikat *Prototheca spp*. Need neli viimatinimetatud võivad samuti olla sagedased mastiiditekitajad, mis seni jäid diagnoosimata. Nad ei allu traditsioonilisele antibiootikumiravile ning võivad põhjustada suurt majanduslikku kahju.

Masina äraolek Saksamaal oli ka põhjuseks, miks JKK oli sunnitud detsembris ja jaanuari alguses teenuse Mastiit 12 peatama.

ICARi kvaliteedisertifikaat

Jõudluskontrolli Keskus on taas ICARi kvaliteedisertifikaati uuendamas. Seekord kaasnes sertifikaadi uuendamisega ka väliseksperdi külastus. Meie audiitoriks oli Franz Schallerl Austriast, kes töötab Austria jõudluskontrolli süsteemis sealse laboratooriumi juhatajana. Tema jaoks tegi külastuse huvitavaks asjaolu, et tema juhitud labor Austrias on oma suuruselt võrreldav Jõudluskontrolli Keskuse piimalaboriga.

Jõudluskontrolli Keskuse audit kestis kaks päeva (10.–11. detsembrini), mille jooksul külastasime ka kahte farmi – Sepassaare talu ning Härjanurme Mõis OÜd, kus vaatlesime kontroll-lüpsi tegemist. Jõudluskontrolli Keskuses olles tutvustasime JKKs loodud tarkvarasid (Vissuke) ning meie jõudluskontrolli protsessi samm-sammult.

Lõplik otsus saab selgeks paari kuu jooksul peale külastust, sest väliseksperdi ülesanne on peale külastust kirjutada aruanne, kus muuhulgas tuuakse välja leitud puudused või eksperdi ettepanekud süsteemi parandamiseks. ICARi juhatajale saadetavas aruandes teeb audiitor ka ettepaneku organisatsioonile

kvaliteedisertifikaat omistada või esitab hoopis nimekirja muutustest, mis tuleks organisatsioonil oma süsteemi sisse viia enne kvaliteedisertifikaadi saamist.

Meie külastuse lõpul tõi kontrollija naljatades välja oma kõige suurema hirmu, mis oli Eestis tõeks saanud – “kui kontrolli käigus ei suuda ta midagi leida!”. Aga tõsisemalt rääkides oli ta nähtud kontroll-lüpsidega ning meie jõudluskontrolli korraldusega väga rahul. Eraldi tõi ta välja, et paljudel riikidel oleks Eestilt nii mõndagi õppida (ülevaade piimameetrite kasutamisest, ülevaade jõudlusandmete kogujatest, JKK väliteenistusele loodud internetipõhine töökeskkond jne).

Kokkuvõtlikult võib öelda, et audiitori külastus kulges hästi ja loodetavasti kajastab seda ka Eesti kohta kirjutatav aruanne.

Infot lihaveiste aretajatele

Lihaveiste jõudluskontrolli andmete kogumine ja töötlemine Jõudluskontrolli Keskuses toimub alates 2000. a septembrist. Esimesed andmete sobivuse uuringud ja katseline lihaveiste kasvukiiruse geneetiline hindamine toimus 2010. aasta kevadel, kuid erinevatel põhjustel regulaarse hindamise läbiviimiseni ei jõutud. Eesti Lihaveisekasvatavate Seltsi algatusel on teema uuesti aktiivselt päevakorras. Lõppenud aasta novembris JKKs toimunud töökoosoleku arutelu ja sellele järgnenud arendustöö tulemusi tutvustati 19. detsembril ELKSi juhatajale laiendatud koosolekul, kus esitatud ülevaade sai positiivse vastukaja. Aretuses kasutatavate pullide valimiseks tutvustati ülevaates looma sünnikaalu ja võõrutuskaalu alusel hinnatava kasvukiiruse aretusväärtust pulli järglaste kaalude alusel ning sama andmestiku alusel nn ammlehma piimakuse aretusväärtust pulli tütarde järglaste kaalude alusel.

Edasised tegevused regulaarse geneetilise hindamise läbiviimiseni jõudmiseks ja konkreetseid üksikasjad aretusväärtuste avaldamiseks otsustatakse ELKSi, ETKÜ ja JKK ühises töörühmas.

Nõuded looma heaolule

Kohustuslikele majandamisnõuetele lisandub 2013. aastal 18 uut loomade heaolualast nõuet, nende hulgas 8 nõuet sigade heaolu kohta. Nõuded tuginevad loomakaitseseadusele (Riigikogu 13.12.2000) ja põllumajandusministri määrusele 3. detsember 2002. a nr 80 (edaspidi PM määrus).

Loomaomaniku või loomapidajana käsitletakse iga füüsilist või juriidilist isikut, kes alaliselt või ajutiselt vastutab või hoolitseb loomade eest. Kõik põllumajandusloomade pidamisele kehtivad heaolualased nõuded puudutavad sööta, joogivett, ehitiste vastavust ja mikrokliimanõudeid ehitistes.

Kirjeldan allpool loomapidamisele kohaldatavaid nõudeid, viidates seaduse ja määruse punktidele, mis puudutavad seakasvatust.

Põllumajanduslikel eesmärkidel peetava või aretatava looma pidaja peab loomale võimaldama vastavalt looma liigile ja eale kohases koguses sööta ja joogivett.

PM määrus § 16. Sigade söötmine ja jootmine

- Kõikide sigade jaoks peab olema saadaval nende eale ja kehakaalule kohane ning sigade füüsilisi tarbeid rahuldav sööt.

- Sigu tuleb sööta vähemalt üks kord päevas.

- Kui sigu ei söödeta vabalt või automaatselt söötmissmeetodil, siis peavad kõik sead pääsema sööma samaaegselt.

- Üle kahe nädala vanused sead peavad saama puhast joogivett vastavalt vajadusele.

PM määrus §17. Sigade söötmise ja jootmise vahendid ning seadmed

- Sigade söötmise ja jootmise vahendid ning seadmed peavad olema sellised, et sigadele antava sööda ja vee saastumise risk on võimalikult väike.

- Nooremiste ja emiste rühmas pidamise korral tuleb kasutada selliseid söötmise vahendeid ja seadmeid, mille puhul on tagatud, et iga siga saab piisaval hulgal süüa.

Loomapidaja peab loomale võimaldama sobiva mikrokliima ja ruumi või ehitise, mis rahuldab liigile iseloomulikke liikumisvajadust. Loomapidamisel on keelatud kasutada vahendeid või seadmeid, mis võivad looma vigastada. Põllumajanduslooma pidamise ruumis või ehitises peab olema piisavalt ruumi, et loomal oleks võimalik takistamatult süüa, juua, maha heita, lamada ja üles tõusta ning jäsemeid välja sirutada. Loomapidamisel on keelatud kasutada vahendeid või seadmeid, mis võivad looma vigastada. Loomapidamise ruum või ehitis peavad olema sellisest materjalist, mida on kerge puhastada ja desinfitseerida ning mis ei ole kahjulik looma tervisele.

PM määrus § 10. Sigade pidamise ruum või ehitis

- Sigade pidamise ruum või ehitis peab olema ehitatud nii, et iga siga saab seal takistusteta maha heita, lamada ja üles tõusta.

PM määrus § 11. Sigade pidamise ruumi või ehitise ning vahendite ja seadmete ohutus

- Sigade pidamise ruum või ehitis ning vahendid ja seadmed, millega siga kokku puutub, peavad olema kergesti puhastatavast ning desinfitseeritavast materjalist, mis ei ole seale kahjulik.

Põllumajanduslooma pidamise ruumi või ehitise õhuvahetus peab tagama, et ruumi suhteline õhuniiskus, temperatuur, tolmu- ja gaasisaldus püsivad tasemel, mis ei kahjusta looma tervist. Põllumajanduslooma ei tohi pidada alaliselt pimedas. Looma pidamise ruum või ehitis peab olema piisavalt valgustatud kas loomuliku valguse või kunstliku valgustusega. Sigadel

peab kunstliku valgustuse tugevus olema minimaalselt 40 lx. Võimalus peab olema kasutada ööpäev läbi lisavalgusallikat, et vajadusel kontrollida looma heaolu ja tervist. Sigade pidamise ruumis või ehitises ei tohi tekitada äkilist müra ja tuleb vältida pidevat mürataset, mis ületab 85 dBA.

PM määrus §10. Sigade pidamise ruum või ehitis

- Sigade pidamise ruumis või ehitises tuleb vältida pidevat mürataset, mis ületab 85 dBA. Samuti ei tohi tekitada äkilist müra.

PM määrus §13. Sigade pidamise ruumi või ehitise mikrokliima

- Siga ei tohi pidada alaliselt pimedas. Sigade pidamise ruum või ehitis peab olema piisavalt valgustatud kas loomuliku valguse või kunstliku valgustusega. Kunstlik valgustus tugevusega vähemalt 40 lx peab olema sisse lülitatud vähemalt kell 9.00–17.00. Lisaks peab olema võimalus kasutada ööpäevaringset lisavalgusallikat, et vajadusel kontrollida sigade tervist.

Väljas peetavaid loomi tuleb kaitsta looma tervist ähvardavate ohtude eest ja loomadele tagada võimalus varjuda. Väliaedik ja karjamaa peavad olema looma tervisele ohutud, piirdead tuleb hoida korras ja teravad esemed eemaldada. Loomale mittesobivate ilmastikutingimuste korral tuleb loomi nende eest kaitsta või mitte karjamaale lasta.

PM määrus §15. Sigade pidamiseks kasutatav väliaedik

- Sigade pidamine väliaedikus peab olema loomade tervisele ohutu. Väliaedikus paiknevad söötmise ja jootmise vahendid ning seadmed tuleb hoida puhtana, vältides väljaheidete sattumist sööda ja joogivee hulka.

- Väljas peetavatele sigadele tuleb tagada võimalus varjuda.

Põllumajanduslooma tervist ja heaolu tuleb kontrollida nii sagedasti, kui seda on vaja vältitavate kannatuste ärahoidmiseks.

- Sellise põllumajanduslooma tervist ja heaolu, kelle suhtes kohaldatakse intensiivset loomapidamist, tuleb kontrollida vähemalt üks kord päevas. Haigestunud või vigastatud loom peab saama asjakohast ravi. Vajaduse korral eraldatakse haige või vigastatud loom teistest loomadest, paigutades ta eraldi ruumi, kus on kuiv allapanu.

PM määrus §5 lg 1

Loomapidaja peab sea tema tervise ja heaolu kontrollimiseks üle vaatama vähemalt üks kord päevas. Intensiivses loomapidamises kasutatavaid tehnilisi seadmeid tuleb kontrollida vähemalt üks kord päevas ning avastatud vigu tuleb parandada võimalikult kiiresti. Kui viga ei saa võimalikult kiiresti parandada, tuleb viivitamata rakendada looma tervist ja heaolu kaitsvaid ajutisi meetmeid.

PM määrus §11. Sigade pidamise ruumi või ehitise ning vahendite ja seadmete ohutus

- Kõik sea tervisele ja heaolule vajalikud automaatsed ja mehhaanilised seadmed tuleb vähemalt üks kord päevas üle kontrollida. Kui avastatakse rike, siis tuleb see viivitamata kõrvaldada. Kuni rikke kõrvaldamiseni tuleb võtta kasutusele abinõud sea tervise ja heaolu tagamiseks. Kui kasutatakse sundventilatsiooni, siis peab sellel olema tagavara- ja alarmsüsteem. Alarmsüsteemi tuleb regulaarselt testida.

Keelatud on loomale kannatusi põhjustav aretustegevus ja muu sarnaste tagajärgedega tegu, mis ei ole tingitud looma ravimisest, muust veterinaarsest menetlusest ega hädaolukorrast. Keelatud on operatsioonid ja muud veterinaarsed menetlused,

mis muudavad looma välimust ja mida ei tehta ravi eesmärgil. Keelatud on loomade kastreerimine pikaegset valu põhjustaval kudede nekroosi põhjustaval viisil.

Eespool kirjeldatud nõuded kehtivad kõigi põllumajandusloomade pidamise heaolule. Edaspidi on kirjeldatud otseselt sigade pidamise heaolunõudeid.

Nõue 1 (sigade rühmaspidamine)

- Sigade pidamisel rühmadena peab põllumajandustootja vältima erinevate rühmade ühendamist ja uute loomade viimist väljakujunenud rühma. Kui searühmade ühendamine on siiski vajalik, tuleb seda teha võimalikult noores eas sigadega, võimalusel enne nende võõrutamist või hiljemalt nädal aega pärast seda. Ülemäärase kisklemise ärahoidmiseks peab tagama sigadele põhu või muu sobiva tuhnimismaterjali, mis ei tohi olla kahjulik sigade tervisele. Rühmadena pidamisel peab põllumajandustootja tuvastama sigade normaalse käitumise piire ületava kisklemise põhjuse ja kasutusele võtma meetmed selle ärahoidmiseks. Eriti agressiivsed sead ja ründamise ohvriks sattunud sead tuleb rühmast eraldada. Sigade rühmade ühendamisel on sigadele rahustite manustamine lubatud üksnes veterinaararsti ettekirjutudel.

PM määrus nr 80 §4 lg 1–5

Nõue 2 (betoonrestpõrandate kasutamine)

- Kui sigade pidamisel rühmasulus kasutatakse betoonrestpõrandat, peab selle avade laius olema: põrsaste puhul kuni 11 mm, võõrdpõrsaste puhul kuni 14 mm, nuumsigade puhul kuni 18 mm ning seemendatud nooremiste ja emiste puhul kuni 20 mm. Restpõranda ribide laius peab olema põrsaste ja võõrdpõrsaste puhul vähemalt 50 mm ning nuumsigade, seemendatud nooremiste puhul vähemalt 80 mm. Restpõranda ehitus peab välistama sigade jalgade vigastamise ning sõrgade restpõrandasse kinnijäämise.

PM määrus nr 80 §12 lg 2,3

Nõue 3 (põrandapinna suurus rühmas pidamisel)

- Sigade pidamisel rühmasulus on sulu põrandapinna minimaalne suurus sea kohta, välja arvatud seemendatud nooremised ja tiined emised, järgmine: kuni 10 kg – 0,15 m²; 10–20 kg – 0,2 m²; 20–30 kg – 0,3 m²; 30–50 kg – 0,4 m²; 50–85 kg – 0,55 m²; 85–110 kg – 0,65 m²; üle 110 kg – 1 m². Alates nelja nädala möödumisest seemendamisest kuni arvatavale poegimisele eelneva nädala alguseni tuleb nooremiseid ja emiseid pidada eraldi rühmana. Iga seemendatud nooremise ja tiine emise kohta peab olema vastavalt 1,64 m² ja 2,25 m² vaba põrandapinda. Kui nooremiseid ja emiseid peetakse rühmana, kuhu kuulub vähem kui kuus looma, peab rühmasulu põrandapind olema 10% võrra suurem, rühmas, kuhu kuulub 40 või enam looma, võib põrandapind olla 10% võrra väiksem. Emiste ja nooremiste pidamiseks kasutatava rühmasulu küljepikkus peab olema vähemalt 2,8 m, alla kuue emise rühmas pidamisel peab sulu küljepikkus olema vähemalt 2,4 m. Alla kümne nooremise ja emise pidamisel, võib neid pidada üksikulgudes, kus neil on võimalus end takistusteta ringi pöörata. Nooremiste ja emiste lõas pidamine on keelatud.

PM määrus nr 80 §7 lg 1–6; §14

Nõue 4 (tiinete nooremiste ja emiste pidamine, põrsaste võõrutamine)

- Mitteametavatele tiinetele nooremistele ja emistele tuleb nälja kustutamiseks ja närimisvajaduse rahuldamiseks anda piisav kogus mahukat või kiudainerikast sööta ning energiasööta.

Nädal enne arvatavat poegimist tuleb poegimissulgu paigutatud nooremisele või emisele anda sobivat pesamaterjali, välja arvatud juhul, kui see ei ole sõnniku eemaldamise süsteemi tõttu tehniliselt teostatav. Põrsastel peab poegimissulus olema ilma augustuseta, mati või kohase allapanuga kaetud magamisala, kuhu kõik põrsad mahuvad samaaegselt lamama. Põrsaid ei tohi emiselt võõrutada varem kui 28 päeva vanuselt. Põrsaid võib võõrutada kuni seitse päeva varem, kui see on vajalik emiste või põrsaste tervise ja heaolu tagamiseks või tootmistehnoloogia eripära tõttu.

PM määrus nr 80 §8 lg 1, 4; §16 lg 6 ja §9 lg 1

Nõue 5 (kuldi pidamine)

- Kuldi sulg peab olema paigutatud ja ehitatud nii, et see võimaldaks kuldil end vabalt ringi pöörata, samuti kuulda, haista ja näha teisi sigu. Kuldi sulu suurus peab olema vähemalt 6 m². Kui sama sulgu kasutatakse ka paaritamiseks, peab sulu suurus olema vähemalt 10 m². Sulus ei tohi olla liikumist takistavaid objekte.

PM määrus nr 80 §6 lg 1 ja 2

Nõue 6 (veterinaarsed menetlused)

- Sigade suhtes rakendada lubatud veterinaarsed menetlused on:

- 1) kuni seitsme päeva vanuse põrsa silmahammaste lõikamine;
- 2) kuldi kihvade lühendamine;
- 3) saba lõikamine;
- 4) sea kastreerimine meetodil, mis ei põhjusta kudede rebenemist;

- 5) väliaedikus peetava kuldi kärsa rõngastamine.

Kuni seitsme päeva vanuse põrsa silmahammaste lõikamist, kuldi kihvade lühendamist ja saba lõikamist on lubatud rakendada üksnes teiste sigade tervise ja heaolu huvides, kui neil esineb vigastusi kõrvadel, sabadel või udaral.

Tiinetele nooremistele ja emistele tuleb vajaduse korral teha sise- ja välisparasiitide tõrjet.

PM määrus nr 80 §7 lg 8; §18 lg 1 ja 2

Kehtima hakkavad loomaheaolunõuded on refereeritud konsulentide nõuetele vastavuse koolitusel Veterinaar- ja Toiduameti spetsialisti Aivar Vuksi ettekande materjalidest 19. novembril 2012 Tallinnas.

Anne Lilleorg

ETSAÜ aretusspetsialist-konsulent

Andmevahetus geneetilise hindamise päeval

Geneetilise hindamise päeval andmeid JKKsse saates võib juhtuda, kus aretusväärtuste failid kantakse Possu programmi üle vaid osaliselt. Selline olukord võib tekkida juhul, kui andmevahetus farmi Possust ja hindamistulemuste kättesaadavaks tegemine JKKs toimub samaaegselt.

Kui ollakse huvitatud andmevahetusest hindamispäeval, siis hommikul võib saata ainult andmed, JKK infot ei tohi siis Possusse võtta. Probleemide vältimiseks soovitame hindamispäeval (reeglina neljapäeviti) hindamisprotsessi toimumise ajal JKK infot Possusse mitte laadida. Küll aga võib seda teha pärast hindamise lõppu, millest teavitatakse teid vastava elektronkirjaga. Siis saate Possusse ka uued aretusväärtused.

Külli Kersten

sigade jõudluskontrolli sektori juhataja

Jacqueline püsib rekordikursil

Jõudluskontrolli Keskusel on rõõm teatada, et Eesti 305-päevase piimatoodangu rekordilehm Tartu Agro ASi Jacqueline (4. laktatsioonil 18 935 kg piima) on jõudnud oma eluaja piimatoodanguga Eestis teisele kohale. 17. detsembriks oli ta lüpsnud 123 669 kg piima ja läks sellega mööda OÜ Estonia lehmast Emist, kes andis eluajal 122 750 kg piima. Temast ettepoole jääb veel vaid Estonia OÜ lehm Eta, kelle eluajatoodang oli 129 707 kg piima.

JKK kolleegipremia

JKK kolleegipremia aasta töötaja 2012 pälvis Andrei Tšepelevitš, kes töötab infotehnoloogia osakonna tehnilise teeninduse sektori arvutivõrgu peaspetsialistina. Andrei kiituseks kirjutasid kolleegid, et ta on tark, arenev, innovaatiline ja mõtleb oma peaga. Lisaks abivalmis alati ja mitte ainult IT alal. Andrei on serverite väga asjatundlik haldaja, samuti laua- ja sülearvutite ning printerite seadistaja ja turvaja. Andrei on asunud ka teatud määral programmeerijate ridadesse. Väljaspool tööaega on Andrei hoolitsev isa ning lasteaija hoolekogu liige.

JKK koostöö lambakasvatajatega

Möödunud aasta sügisel pakkus JKK koostöös Eesti Lambakasvatajate Seltsiga (ELaS) paljudele lambakasvatajatele võimalust osta soodustingimustel lammaste ekspordiks nõutavaid elektroonilisi kõrvamärke (lisamärgisena). Koostöö alguses oli oluline kõrvamärgi hind, kuid lammaste ekspordi kasvamisest muutus määravaks hoopis tellimuste täitmise aeg. Positiivse üllatuse pakkus

tellimus, mille saatsime Prantsusmaale ühel päeval ning tellitud kõrvamärgid olid JKK kontoris juba järgmisel päeval. Tänu usaldusele ja heale koostööle oli sellel perioodil arveldamine ja kõrvamärkide saatmine lihtsustatud, sest arvete maksmise garanteeris ELaS ning mõne tellimuse puhul korraldas ELaS isegi loomade märgistamise. Septembris-oktoobris tellisime ja väljastasime elektroonilisi lisamärgiseid üle 3300 lamba märgistamiseks. Novembris ja detsembris telliti veel ligi 500 lisamärki.

Eksporditurule mõeldes on soovitatav kasutada juba esmasel märgistamisel kõrvamärgipaari, millest üks märk on elektrooniline – see tuleb kokkuvõttes odavam, kui tellida tavamärgid ning hiljem elektrooniline märk lisamärgisena. Samuti hoitakse kokku aega, mis kulub loomade taasmärgistamisele.

Muhedat

Mari ja Jaan istuvad hommikus kohvilauas ja kuulavad raadiost ilmateadet: "...oodata on 10–15 cm lund, teekoristusfirmad on stardivalmis, autod palume tänavatel parkida paaritute numbritega majadepoolsesse veerde." Seda kuulnud, tormab Jaan välja.

Järgmisel hommikul taas kuulavad Mari ja Jaan raadiost ilmateadet: "Lumetorm läheneb, lumekoristajad sõitsid just välja, autod palume parkida tänavatel paarisarvuliste majadepoolsesse serva." Jälle tormab Jaan kohvilauast minema.

Kolmandalgi hommikul kuulab paar ilmateadet, kuid enne kui meeldiv naishääl jõuab parkimiskorralduste edastamiseni, läheb elekter ära. Segaduses Jaan pöördub Mari poole: "Mis ma siis nüüd teen?"

"Ehk jäta täna auto garaaži," lausub Mari malbelt.

Tööjuubilarid

1. jaanuaril on 35. tööjuubel andmetöötlusosakonna juhataja **Inno Maasikasel** ja IT tehnilise teeninduse sektori andmebaaside administraator **Tiia Püssal**.

7. jaanuaril on 5. tööjuubel üldosakonna raamatupidaja **Anita Mininil**.

21. jaanuaril on 5. tööjuubel üldosakonna vanemreferent **Aimi Sõrgil**.

Jõudluskontrolli Keskus

Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwaldi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700

Faks 738 7702

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla- ja Tartumaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru ja Pärnumaa klienditeenindaja	738 7754
Harju-, Saare- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7759
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7704

Labor

Kreutzwaldi 46, 51006 Tartu	
Tel	738 7726
Faks	738 7724
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjala	Tuleviku 3, Laagri, Harju mk	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Virumaa	Ludmilla Aan	Viru 5a II korrus, Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Pärnu 58 II korrus, Paide	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-13.30
Lääne-Virumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Piira, Lääne-Viru mk	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Jaani 10 II korrus, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjala	Haapsalu mnt. 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17-202, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11 II korrus, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00

Uudised

Hea klient!

Kui juunis möödub 20 aastat Jõudluskontrolli Keskuse loomisest, siis ka JKK Sõnumitel on algamas juubelihõnguline aasta. Nimelt alustame käesoleva numbriga 10. ilmumisaastat. Loomulikult on JKKs toimunud arutelusid, kas jätkamine on mõttekas, kuid õnneks on märgata, et meie väikest ajalehte loetakse ja seepärast oleme tava jätkamas.

Nii nagu JKK Sõnumite ilmumine on saanud traditsiooniks, on traditsiooniks saanud aasta alguses möödunud aasta parimate tunnustamine. Maaelu Edendamise Sihtasutuse eestvedamisel ja koordineerimisel valitakse juba aastaid parimaid karjakasvatajaid, kus JKKl on võimalus oma kandidaadid esitada ning valimisest osa võtta. Seekord oli lõppvalikus neli tublit piimakarjakasvatajat ning viis hakkajat lihavesikasvatajat. 2012. aasta parimaks piimakarjakasvatajaks valiti Tõnu Post Kõljala Põllumajanduslikust OÜst ning parimaks lihavesikasvatajaks Aldo Vaan Topi Mõis OÜst. Kõljala POÜ 2012. aasta karja keskmine piimatoodang oli 10 842 kg. Kõljala POÜ loomad on juba aastaid osalenud edukalt ka Saarte Vissil, mis tänasel päeval on Eesti ainuke kohalik loomanäitus. Aldo Vaan kasvatab oma majapidamises limusiini ja hele akviteeni tõugu lihavesiseid ning on samuti aktiivne näitustel osaleja lihavesikasvatuse propageerijana. Peale oma karja edendamise juhib Aldo Vaan Eesti Lihavesikasvatajate Seltsi presidendina kogu Eesti lihavesikasvatust. Lisaks parimatele soovin Jõudluskontrolli Keskuse nimel õnnitleda kõiki piimatootjaid, kuna 2012. aasta jääb meie ajalukku märgilise tähtsusega, sest ületatud sai 8000 kg piir.

Kaivo Ilves
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Eestikeelne märgilugeja

Oleme reklaaminud, et peagi pakume eestikeelset elektrooniliste märkide lugejat (Datamarsi GES3S). Nüüdseks on JKK pakutavate lugejate tarkvara Rumisoft tõlgitud eesti keelde ning antud meile katsetamiseks. Kui esialgu tundsid lugeja vastu huvi piimakarjakasvatajad, siis viimasel ajal on huvi kasvanud ka lihavesikasvatajate seas. Piimakarjakasvatajatel on lisaks lugemisfunktsioonile võimalik lugejas salvestada ja hiljem JKKsse edastada infot karjas toimunud sündmuste (tiinuse kontroll, väljaminek, kinnijätt, kaalumine ja paaritus) kohta. Lihakarjakasvatajad saavad lähiajal katsetada sündmuste edastamise võimalust, ka oleme suutnud huvilistele leida sobivaid lahendusi, et lugejat oleks võimalik igapäevases või hooajalises töös kasutada. Kui on huvi ja valmisolek eestikeelset tarkvara testida, siis olete oodatud võtma ühendust piirkondliku zootehnikuga, et täpsemalt kokku leppida.

Mastiit 16 töötab

Alates märtsist pakub JKK Mastiit 12 asemel teenust Mastiit 16. Esimese kuuga tehti üle 150 proovi. Teenuse hind sõltub proovide hulgast: 1 kuni 4 proovi maksab 30 € proov, 5 kuni 9 proovi – 27 € proov, 10 ja rohkem proovi – 25 € proov.

Proovide edastamisega seonduv on endine: proovipudel ning pudeli kaas märgistatakse ribakoodiga, ribakood kleebitakse ka saatelehele. Ribakoodid ning saatelehe saab JKKst (sh maakonna zootehnikutelt). Kui piima konsistents pole normaalne, siis tellida vaid mastiidiproov – värvilise markeri või pliitsiga tõmmata üle kaanel oleva ribakoodi ning proov asetada kastis jõudluskontrolli proovide lõppu. Proovid saab saata jõudluskontrolli proovikastis või toimetada ise JKK laborisse. Enne kella 10.00 JKKsse saabunud proovid analüüsitakse üldjuhul samal päeval või hiljemalt järgmisel tööpäeval. Kui laborisse saabub ühel päeval kokku kuni kolm proovi, siis analüüsitakse need järgmisel päeval.

Herd Navigator

JKK ja DeLaval OÜ on olnud pikaajased koostööpartnerid. Senine koostöö on hõlmanud kontroll-lüpside ning loomade identifitseerimise teemasid. Uus koostöövaldkond on seotud farmihaldussüsteemiga Herd Navigator, kus DeLaval on meid oma

partneriks valinud. Kui DeLaval tegeleb peamiselt tehniliste küsimustega, siis JKK ülesanne on olla toeks Herd Navigatori abil saadud andmete tõlgendamisel. Koostöö DeLavaliga Herd Navigatori osas algas kaks aastat tagasi ning tänaseks on jõutud esimese piimatootjani, kes süsteemi kasutab. Eesti esimene Herd Navigator töötab Männiku Piim OÜs Tartumaal. Lähiajal on lisandumas uusi piimatootjaid, kelle igapäevatööd Herd Navigator abistama hakkab.

Lihaveiste aretajatele

ELKSi, ETKÜ ja JKK ühistöö tulemusena oleme valmis lihavesiste kasvukiiruse geneetiliseks hindamiseks ja loomisel on rakendused tulemuste avaldamiseks lihavesiste infosüsteemis Liisu. Loomade kaalumisanalüüsi alusel nn otsese kasvukiiruse hindamisel saame aretusväärtuse sünnimassile, võõrutusmassile ja aastamassile ning nn emapoolse kasvukiiruse hindamisel saame aretusväärtuse sünnimassile ja võõrutusmassile. Liisu kasutajatele avaldame hindamistulemused nende pullide kohta, kelle järglased on hindamises vähemalt kahes karjas. Lisaks hakkab iga Liisu kasutaja nägema oma karja hinnatud loomade aretusväärtusi.

Esimene ametlik lihavesiste aretusväärtuse hindamine toimub augustis ja tulemused avaldame septembri alguses. Rakenduste valmimisel on aga juba eelnevalt võimalik tutvuda esialgsete hindamistulemustega.

Eesti Posti postipakkidest

Märtsist muutusid Eesti Posti tingimused maksikirja mõõtmete osas ning see mõjutab postiga esmaste ja asenduskõrvamärkide saatmist. Kuna alusega kõrvamärgid on mõni millimeeter laiemad kui maksikirja lubatav mõõt (20 mm nagu postkasti ava laius), siis maksikirjana pole enam lubatud kõrvamärke postitada. Seega saadame kõrvamärgid tähtsaadetisena edastatava standardpakina. Võrreldes tähtitud maksikirjaga on standardpaki saatmine kallim alla 500-grammiste pakkide osas. Kuni 1-kilose paki hind on 3.07 €. Paki saatmine on käibemaksuvaba.

JKK autoga märkide transpordi hinnad ei muutu. Ilma saatmistasuta saab esmaseid märke osta JKK piirkondlikelt zootehnikutelt. JKK on teinud Eesti Postile taotluse lubada asenduskõrvamärkide väljastamist tähtitud maksikirjana, ent lehe trükkimineku ajaks polnud vastus veel saabunud.

Sigade jõudluskontroll 2012. aastal

2012. aasta kokkuvõtte koos kaaskirjaga on jõudnud farmidesse ja ülevaade tulemustest on olemas. Käesolevas artiklis puudutame teemasid, mida ei ole eelnevalt kajastatud või mida saaks teha paremini. Emiste jõudlusnäitajad olid võrreldes 2011. aastaga positiivse trendiga, mida kinnitab ka emiste efektiivsem kasutamine. Pesakonna tootmiseks kulunud päevade arv vähenes 3,5 päeva võrra, prakeeritud emistelt saadi 0,2 pesakonda rohkem, aastaemise kohta sündis ja võõrutati 0,7 põrsast rohkem kui 2011. a. Emiste ümberindluse sagedus vähenenes 2,2 protsendipunkti, imikpõrsastest hukkus 11,9%, vähenedes 1,3 protsendipunkti.

Sigade hindamisest karjatestil

Eesti Tõusigade Aretusühistu konsulendid testisid 2012. a 8467 noorsiga 27 farmis. Viies farmis ei hinnatud karjatestil ühtegi siga, kusjuures kolm farmi ostab või toob testitud noorsead teisest farmist. Tähelepanu alla tuleks võtta sigade mass testimisel, mis iga aastaga suureneb. Tulemuste võrdlemiseks arvutatakse iga sea näitajad koefitsientide abil selliseks, nagu oleks kõik sead testitud 100 kg raskustena. Korrigeeritud andmeid kasutatakse ka sigade geneetilises hindamises ja tulem on seda täpsem, mida väiksem on erinevus sea testimisaegse kehamassi ja 100 kg vahel. Eelmisel aastal testiti sigu 156–188 päeva vanuselt keskmise elumassiga 112 kg, korrigeeritud ööpäevane massi-iive oli 575,7 grammi (13,3 grammi parem kui 2011. a), seljalihase läbimõõt 63,0 mm (+0,4), keskmine pekিপaksus 10,4 mm. Testimisvanus on aastate vältel püsinud suhteliselt muutumatuna (2002. a testiti sigu vanuses 162–185 päeva), tunduvalt on aga suurenenud sigade testimismass. Aretusühistu poolt on sigade testimiseks ette nähtud soovituslik elumassi vahemik, mida kõikides farmides ei jälgita. Peaaegu ühes kolmandikus farmidest (32%) testiti sigu raskemana kui 115 kg, kõikidest testitud sigadest 41% olid raskemad kui 115 kg. Testitud sigadest 28 olid isegi raskemad kui 151 kg, mis jätab need välja ka geneetilisest hindamisest. Suurimate keskmiste elumassidega sigadest testiti rohkem kui pooled (vahemik farmiti 52,3–96,8%) raskemalt kui 115 kg kuues farmis (tabel 1). Farmiti on erinevused väga suured – keskmine testimismass jäi vahemikku 99,1–125,6 kg, mida peaks proovima ühtlustada. Korrigeeritud tulem on seda täpsem, mida väiksem on näitaja standardhälve. Soovitusliku testimismassi piiridest väljajäävate sigade andmete kohta on marmorliha programmis öeldud järgmist: igale tõule on ette antud aretusühistu poolt kontrollipiirid testiandmete sisestamiseks tarkvarasse. Kui antud soo ja tõu näitajad nendes piiridesse ei mahu, siis pole antud mõõtmiste registreerimine aretuslikult oluline ning looma tuleb kirjeldada testist väljalangemise koodiga. Siga kasvab kiiremini kui kümme aastat tagasi, saavutades optimaalse testimismassi varem. Eeltoodud arvestades on soovitus mõelda võimalusele hakata sigu nooremalt testima.

Tabel 1 Suurimate testimismassidega farmide testimiste ülevaade

	Testitud sigu kokku	Testitud sigu massiga üle 115 kg		Keskmine mass, kg
		arv	%	
Farm 1	216	113	52,3	128,5
Farm 2	97	60	61,9	126,1
Farm 3	451	324	71,8	131,3
Farm 4	930	720	77,4	123,8
Farm 5	779	667	85,6	128,1
Farm 6	156	151	96,8	125,1

Emiste tiinestamisest kunstliku seemenduse meetodiga

ETSAÜ seemendusjaamas oli aastavahetusel 55 kultu, kellest 80% olid puhtatõulised, ülejäänud olid lihasigade tootmiseks kasutatavad ristandkuldid. Seemendusjaamast ostetud ja teistest riikidest imporditud spermaga seemendati umbes pooled emised, kellest jõudis poegimiseni 78% (5,6% rohkem kui paaritusega) ja elusalt sündis 11,8 põrsast pesakonnas (0,2 põrsast rohkem kui paaritusega). Iga aastaga paraneb esmakordselt seemendatud emiste tiinestumine ja neist jõudis eelmisel aastal poegimiseni 74,9%. Jäänud on üks farm, kus ei kasutata üldse kunstlikku seemendamist, aga samas on ka üks farm, kus tiinestati kõik emised seemendusjaamast ostetud spermaga. Selline farm vajab erilist tunnustust kui tõeline aretaja, andes olulise panuse kultide hindamiseks järglaste järgi ning suurendades ETSAÜ kultide geneetilise hindamise tulemuste usaldusväärsust. Tublid on veel kaks farmi, kus vastav näitaja oli üle 90%. Kui aga vaadata seemendusjaamast ostetud spermale lisaks seemendusi, mis on tehtud oma karja kultide spermaga, siis tiinestatakse kunstlikult 77,4% emistest. Kunstliku seemenduse meetodiga tiinestab peaaegu kõik e 90–100% emistest, kolmandik jõudluskontrollis olevatest farmidest. Emakasisene seemendus kui kunstliku seemendamise üks meetod on kaotamas populaarsust.

Surnultsünnid, abordid, anomaaliad

Viimastel aastatel on vaatluse all olnud ka surnult sündinud põrsaste osatähtsus. See näitaja on tõusnud kriitilise tasemeni, mis nõuab juba põhjuste süvauuringut. Eestis sündis 2012. a surnult 6,8% põrsastest. Vastav näitaja on farmide lõikes väga erinev, jäädes vahemikku 1,1 kuni 17% (tabel 2). Peaaegu pooled jõudluskontrollis olevatest farmidest vajavad süsteemanalüüsi surnultsünni põhjuste väljaselgitamiseks (vt Alo Tänavots "Põrsaste surnultsünnid ja nõrga elujõuga põrsad", Tõuloomakasvatuse 2007/4).

Tabel 2. Surnult sündinud põrsaste osatähtsus kokku sündinud põrsastest

Näitaja	2006	2011	2012
Keskmine surnult sündinute (ss) %	7,1	6,6	6,8
Väikseima ss % farm	1,2	1,0	1,1
Suurima ss % farm	15,5	17,3	17,0
Farmide osakaal, kus ss % ≥ 7	52	46	45,7
Farmide osakaal, kus ss % ≥ 10	30,4	17,9	20,0

Aborteerunud emiste osatähtsus kõikidest poegimistest oli Eesti keskmisena 2,05%. Farmiti oli aborte väga erinevalt, jäädes vahemikku 0–9,25%. Kümnes farmis aborteerus vähem kui 1% emistest. Ühtegi aborti ei olnud aasta jooksul kahes farmis, mis aga tekitab kahtluse, kas sündmusi registreeritakse korrektselt. Sama mõte tekib ka surnult sündinud põrsaste arvu, anomaaliade ja muumiate sisestamise vaadates. Anomaaliaid registreeriti aasta jooksul ainult 14 farmis, kusjuures nendest kuues farmis oli anomaaliaid alla 10. Kokku registreeriti 2012. a 483 anomaaliat 387 pesakonnas, s.t et keskmiselt esineb jõudluskontrollialustes karjades anomaaliaid 0,1% kõikidest sündinud põrsastest.

Andmete kontrollimine

Inimlikku eksimist aitab vähendada loogikal põhinev andmete kontrollimine ja parandamine enne aasta kokkuvõtete tegemist. Ebatäpsused tuleb jõudlusandmete kogujatel (JAK) Possus parandada ja saata seejärel JKKsse. Kontrollimiseks saadeti farmidesse järgmised andmed:

- karjatulek enne testimist,
- seemendus enne karjatulekut,
- ebaloogilise kõrvalekadega sündmused (nt siga poegib 600 päeva vanuselt),
- ebaloogilise tiinuse pikkusega poegimised,
- seemenduskirjed, kus puudub kuldi number,
- seemenduskirjed, kus on vastuolu seemendusmeetodi ja kuldi rakenduse vahel,
- seemenduskirjed, kus puudub seemendusmeetod,
- importspermaga tehtud seemendused,
- teisele farmile kuuluva kuldiga tehtud seemendused,
- korduvseemendused, kus kahe seemenduse vahe on alla 15 päeva.
- seemendused, mis on tehtud kuldiga, kes on seemenduse päeval juba karjast väljas.

Aretuse seisukohalt on väga olulised just seemenduskirjed ja need vajavad õigsuse osas erilist tähelepanu. Kultide hindamiseks on oluline ka see, et sündinud põrsastel oleks isa, aga seemenduskirjete arv, kus kuldi number puudub, ei ole vähenenud. Lisaks Jõudluskontrolli Keskusele kontrollib Eesti Tõusigade Aretusühistu seemenduskirjete vastavust seemendusjaamast farmile väljastatud sperma alusel. Loogilist kontrolli ei ole võimalik teha oma karja kultide seemenduste kontrollimisel, seega vastutus põlvnemisandmete õigsuse eest jääb farmis töötavale JAKile. Tähelepanelik tuleb olla seemenduskirjesses kuldi numbri sisestamisel, sest programm

pakub kõige lähedasemat numbrit, kergendades sellega vaid õige kuldi leidmist nimekirjast. Täpselt vaatamata võib juhtuda, et sisestatakse number, milles viis esimest numbrit on õiged, kuid viimane number on vale. Õiged põlvnemisandmed on aga aretuses üliolulised. Tavaliselt on põhjus selles, et andmevahetust JKKga tehakse väga harva, kuldi rakendus on määramata, mistõttu ei ole vajalikku kultu nimekirjas, hiljem aga unustatakse. Ka eriolukordi võib tekkida, nt juhul, kui seemendusjaama kuldil on ühel päeval kaks sündmust – sperma võtmine ja karjast prakeerimine. Sperma on kasutamiskõlblik kolme päeva jooksul, aga sõltuvalt andmevahetusest farmi ja JKK vahel võib tekkida olukord, et kõnealust seemendusjaama kultu ei saa enam Possusse sisestada, sest ta on väljaläinud loom. Sellisel juhul tuleb pöörduda JKKsse, mitte jätta seemenduskirje kuldi numbrita. Andmete täpne sisestamine on väga oluline, sest ainult korrektselt sisestatud andmete alusel suudab konsulent farmile anda objektiivset nõuannet. Jõudlusandmete koguja ehk andmete sisestaja saab oma tööd teha hästi vaid korrektselt täidetud algdokumentide põhjal, kuhu on kirja pandud kõik sündmused, k.a esmapilgul väheolulisena tunduvad anomaaliad, muumiad, abordid. Tulemused näitavad meie seakasvatavate ja aretajate tublidust. Jaksu kõigile ka edaspidiseks!

andmed Liia Taaler

biomeetria sektori peaspetsialist

tekst Külli Kersten

sigade jõudluskontrolli sektori juhataja

Possu programmi kasutamisest

Possu ei ole mõeldud ainult jõudlusandmete kogumiseks – enamus sellest on mõeldud farmi tootmis- ja aretustulemuste analüüsimiseks. Possu tarkvarast võtavad maksimumi peaaegu pooled seakasvatavad, kasutades seda lisaks emiste jõudluskontrollile ka nuumikute kasvukiiruse ja söödaväärinduse hindamiseks. Nuumikute mooduli kasutajate ring on aasta-aastalt tasapisi laienenud – 2012. a suurens programmiga hallatavate

nuumikute arv 7000 looma võrra. Nuumikute moodulit saab kasutada ka eraldiseisva programmina, sisestades sellesse vaid võõrdpõrsaste, kesikute ja nuumikute andmeid. Praegused kasutajad on rahul – nuumakarja sündmuste sisestamine ei võta kaua aega ja paari näpuliigutusega on kuu lõpus olemas käive nii sigade arvu, ööpäevaste juurdekasvude kui söötade osas ning vajadusel ka info sigade müügi ja vaksineerimiste kohta. Alljärgnev on näide nuumikute mooduli tähtsaimast analüüsist, milleks on käibe aruanne.

	Kesik arv	Kesik mass	Nuumik arv	Nuumik mass	Kokku arv	Kokku mass
Algseis	1106	64148	1472	144256	2578	208404
S: Ostetud teisest farmist	11869	523190	328	32870	12197	556060
S: Sünd. v. teisest rühmast			11100	832500	11100	832500
V: Tapmine oma tarbeks	52	2340	112	11288	164	13628
V: Hukkumine	267	12165	385	27900	652	40065
V: Üleviimine teise karja			399	50855	399	50855
V: Müük teise karja			1101	126880	1101	126880
V: Müük lihakombinaati			2604	298760	2604	298760
V: Müük välismaale			6784	668841	6784	668841
V: Teise rühma	11100	832500			11100	832500
Lõppseis	1556	90248	1515	149985	3071	240233

Tähelepanu

Väga vana soovitus võib teid säästa mõttetust tööst. Ärge kartke saata Possust andmeid JKKsse! Ikka juhtub, et arvuti lakkab töötamast, tuleb osta uus ja sellesse on vaja üle kanda ka Possu programmi andmebaasi viimane seis. Selleks on vaja, et andmed oleksid salvestatud lisaks arvutile ka kuhugi mujale. Possus on tehtud väga lihtsaks andmete salvestamine JKK serverile, kus

teie andmed on turvaliselt kaitstud. Kui teete seda pärast iga suuremat andmesisestust, võite olla kindlad, et andmebaasi saab üle kanda uude arvutisse ja teil ei teki vajadust andmeid käsitsi taastada. Pikim periood, mille andmed tuli teistkordselt käsitsi Possusse sisestada, on olnud kuus kuud, viimase juhtumi puhul 39 päeva. Säätke oma aega ettenägelikkusega!

Üle 200 tonni piima ühelt lehmalt!

Soome lehm Jella saavutas suurepärase tulemuse – tema eluaja piimatoodang ületas 200 tonni piiri – 200 797 kg. 18aastane Jella (isa Mustikkapuron Ey) on teine lehm Euroopas ning üheksas lehm maailmas, kes on sellise saavutuseni jõudnud. Jella annab veel piima, mis tähendab, et tema toodangunumber suureneb.

Maailma elueatoodangu rekord kuulub Kanada lehmale Gillette Smurf, kes saavutas 2012. a 216 893 kg, järgnevad Jaapani lehm Amanda (215 218 kg) ja USA lehm My-Word (214 050 kg). Eesti elueatoodangu rekord on Estonia lehma Eta nimel, kes lüpsis 129 707 kg.

Allikad: *Holstein International, ProAgraria.*

Põhjamaade jõudlus-kontrolliorganisatsioonide kohtumine

2013. aasta Põhjamaade jõudluskontrolli-organisatsioonide kohtumine toimus jaanuaris Stockholmis. Kohtumisel olid esindatud kõik Põhjamaade gruppi kuuluvad organisatsioonid ehk osalised olid lisaks Eestile ja Rootsi organiseerijatele ka Soomest, Norrast ja Taanist. Kohtumise alguses tutvustasid Taani ja Rootsi esindajad muudatusi oma organisatsioonides. Kui varasematel aastatel tegeles Taani jõudluskontrolliorganisatsioon ka veiste märgistamisega seotud küsimustega, siis tänase seisuga on Taani kolleegide igapäevane töö seotud ainult jõudluskontrolli korraldamisega. Ilmselt on paljudele meie tootjatelegi tuttav Rootsi piimatootjate ühistu Svensk Mjölök, mis 2013. a alguses samuti reformi läbi tegi. Rootsi piimaveiste jõudluskontroll on uue organisatsiooni Växa Sverige korraldada.

Sisulisi uuendusi tutvustades rääkis Taani kolleeg esialgsetest tulemustest tiinuse määramisel jõudluskontrolli piimaproovist. Lisaks oli juttu ketokehade määramisest jõudluskontrolli piimaproovist, mis aitab leida ketoosikahtlusega lehma. Selle teenuse ettevalmistamisega tegeleb ka JKK. Kui eelmisel kohtumisel rääkisime Mastiit 12 juurutamisest, siis nüüd jagasime juba kogemusi ning arutlesime teemal, kuidas teenust loomapidajale paremaks muuta.

Omaette teemaderingi moodustavad aina suuremat populaarsust koguvad lüpsirobotid. Hoolimata asjaolust, et lüpsirobotid on meie farmides juba üsna tavalised, on nende juures ikkagi momente, mis vajavad suuremat

tähelepanu (andmevahetus, kontroll-lüpsil võetud piimaproovide kasutamine jne). Nii on näiteks katsed näidanud, et kontroll-lüpsil roboti võetud piimaproov ei sobi väga hästi Mastiit 12/16 testide tegemiseks, sest väike osa eelmise lehma piima jääb siiski süsteemi, ning testi tundlikkuse tõttu võib see mõjutada proovi tulemust. Üldisematest küsimustest andsid kõik kohaletulnud ülevaate oma riigis toimuvast ning lepiti kokku, et järgmine Põhjamaade jõudlus-kontrolliorganisatsioonide kohtumine toimub 2014. aastal Norras.

Tagasivaade tehtule

Juubelid on ikka hea ettekäändega kokkuvõtete tegemiseks ja hinnangute andmiseks. Nii ka käesolev nupuke vaatab tagasi JKK alternatiivteenuste käekäigule.

Kui 2005. aastal mesilaste märgistamisega alustasime, ei olnud meil aimugi, et see teenus nii laialdast vastukaja võib leida. Kuigi tagasiside oli valdavalt positiivne, pidime projekti katkestama, sest sageli lõhkevad heeliumiballoonid muutsid mesilaste meeldiva sumina ebamääraseks piiksumiseks ja ekspertide arvates tulnuks tõepärasuse huvides muuta laulu “Summ, summ, lendab mesimumm” sõnu ning müügilt korjata kõik populaarse kiirlooterii piletid.

JKK laboris oma jogurti väljatöötamisega läks hästi kõik seni, kuni jõuti toote maitseomadusteni. Kasutatud säilitusaine bronopol tagas küll jogurtile piiramatu säilimisaja, kuid andis ka maitse, mida oli võimalik peita vaid jogurtisse küüslaugu või vürtsikilude soolvee lisamisega. Meie tarbijate maitsemeel vajab aga veel harjutamist sellise “sakumm-jogurtiga”.

2007. aastal alustas JKK eesti meeste jõudmisandmete kogumisega. Kuna projektjuhiks oli määratud mees, siis pilootprojektist kaugemale ei jõutud.

2008. a kasutusele võetud elektroonilised kõrvamärgid on põhjustanud nii kiitust kui kriitikat ja kaasa toonud isegi ühe kohtuasja. Paljude loomakasvatavate jaoks on uued märgistusvahendid oluliselt lihtsustanud igapäevast tööd, võimaldades kasutusele võtta innovatiivseid abivahendeid, nagu kõrgtehnoloogiline amm ja elektrooniline isiku/looma tuvastamine. Siiski ei ole me pääsenud ka negatiivsest – anonüümse vihje põhjal alustati väärteomenetlust loomade ebaseadusliku jälitustegevuse paragrahvi alusel.

PS! See, et loomade elektroonilisi märke saab lugeda kaugemalt kui ~40 cm, oli

nali siis ja on seda ka praegu!

2009. aastal nimeraadatu avaldamine ja selle aktiivne kasutamine on märkimisväärselt tõstnud Eesti keskmist piimatoodangut lehma kohta. See on hea näide sellest, et tõsiteaduslike ideede kasutuselevõtt teenuste arendamisel on kindel edu pant.

2010. aastal alustatud loomade hääle järgi tuvastamise projekt lõppes ootamatult, kui üks loomapidaja Saaremaalt kurtis, et tema lehmad on kõik kahtlaselt sarnase häälega. Selgus, et lüpsja Miina laulis laudas ja praktiliselt kogu karja lehmade salvestatud hääled olid üle lindistatud. Kuna salvestused olid jõudnud ka JKK andmebaasi ja seal totaalse kaose põhjustanud, tuli see projekt pooleli jätta.

Kaks aastat tagasi alustasime oma töötajate väljarentimist loomapidajatele. Teenus osutus nii populaarseks, et mullu tuli tööle võtta uus inimene, kes tegeleb väljarenditud JKK töötajate põhitöökohale tagasi meelitamisega.

Eelinfo harjukatele

Töenäoliselt maikuust kolib JKK Harjumaal esindus aadressile Teaduse 2, Saku (Põllumajandusameti maja).

Uus töötaja

Veebruaris asus piimaanalüüside laborisse tööle Marelle Rätsep.

Tööjuubilarid

1. aprillil on 30. tööjuubel piimaanalüüside laboratooriumi autojuhul **Pille Simmol**.

1. mail on 35. tööjuubel direktori asetäitjal IT alal **Kalle Pedastsaarel**.

4. mail on 15. tööjuubel sigade ja muude loomade jõudluskontrolli sektori juhatajal **Küllil Kerstenil**.

Jõudluskontrolli Keskus
Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwaldi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700

Faks 738 7702

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7704

Uudised

Hea klient!

Mai lõpul toimus Taanis järjekordne ICARi seminar, kus oli suurepärase võimalus õppida teiste riikide kogemustest ning saada ülevaade uuendustest. Kui ajalooliselt on ICAR olnud peamiselt piima tootvate põllumajandusloomade keskne, siis aastate jooksul on hakatud tegelema ka villa- ja lihajõudlusega. Siiski tuleb tunnistada, et piimaveiste piimajõudluste temaatika on endiselt suures ülekaalus ja Eestis kasutusel olev jõudluskontrolli süsteem on ICARist päris palju kasu lõiganud. Rõõmustav on, et rahvusvaheline lihaveiste jõudluskontrolli alane koostöö on viimastel aastate saanud kõvasti hoogu juurde. Kui mõned aastad tagasi oli lihaveiste rahvusvaheline geneetiline hindamine (Interbeef) üksikute riikide ettevõtmine, siis tänaseks on huvi suurenenud ja kuuldavasti on ka meie lõunanaabrid süsteemiga liitumas.

Lisaks piima- ja lihaveiste jõudluskontrollile on Eestis ka sigade jõudluskontroll olulisel kohal. Kahjuks peab aga nentima, et sigade jõudluskontrolli alane koostöö ICARis ei käivitunud ning kogu sellega seotud kogemuste hankimine toimub pigem projektipõhiselt lähtuvalt konkreetsete organisatsioonide omavahelisest koostööst.

Kaivo Ilves
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Maaelu Arengu Euroopa
Põllumajandusfondi:
Euroopa investeringud
maapiirkondadesse

Piimaveiste jõudluskontrollil kvaliteedimärk

Rahvusvahelise Jõudluskontrolli Komitee (ICAR) seminaril juunis anti JKK-le üle tunnistus, et JKK-l on õigus jätkuvalt kasutada kvaliteedimärki ICAR *Certificate of Quality* (ICARi kvaliteedisertifikaat). JKK-l on kvaliteedimärk veiste märgistamisele ja piimaveiste jõudluskontrollile tervikuna (jõudlusandmete kogumine, piima-proovide analüüsimine, toodangu arvutamine ning geneetiline hindamine) ning piimaveiste põlvnemisandmete töötlemisele ja tõuraamatu pidamisele. Kvaliteedimärk on kehtiv 2016. a märtsini.

ICARi president Uffe Lauritsen (Taani) ja Kaivo Ilves ICARi kvaliteedisertifikaadiga.

Foto: ICAR

Info lihaveiste andmetööstusest

Juulist muutus Liisu programmi kasutamine tasuliseks. Liisu maksab 3 senti looma eest kuus. Jaanipäeva seisuga oli üle veerandi senistest kasutajatest saanud nõusoleku tasulise Liisu kasutamiseks.

Alates juulist on võimalik ka lihaveiste jõudluskontrolli teenuse raames suhelda JKKga paberivabalt ehk ainult elektrooniliselt. Kõik jõudluskontrolli trükised on kättesaadavad Liisus ning muu vajaliku info saab JKK kodulehelt.

Uus eluaja piimatoodangu rekordiomanik

Eesti 305-päevase piimatoodangu rekordilehm Tartu Agro ASi Jacqueline (4. laktatsioonil 18 935 kg piima) on ületanud oma eluaja piimatoodanguga senise Eesti rekordi. 17. juuniks oli ta lüpsnud 131 462 kg piima ja läks sellega mööda Estonia OÜ lehmast Eta, kelle eluajatoodang oli 129 707 kg piima. Eta läks karjast välja 13. laktatsioonil 1997. a jaanuaris. Loodame, et Jacqueline jõuab laktatsiooni lõpuks 140 000 kiloni.

JKK võõrustab väliskülalisi

Septembris saab sügise tulekuga Jõudluskontrolli Keskus võõrustada mitmeid väliskülalisi. Täna seisuga on kindel, et septembris toimub Tallinnas rahvusvahelise standardiorganisatsiooni ISO loomade elektroonilise märgistamise töögrupi töökoosolek. Töögruppi kuuluvad ja Tallinnasse on tulemas mitmeid elektrooniliste märgistamisvahendite tootjaid (sh Datamars, Allflex), aga ka erinevate riikide esindajaid (Austraalia, Brasiilia, Kanada, Prantsusmaa, Taani). ISO töökoosolekule eelneb suure tõenäosusega ICARi loomade märgistamise alamkomitee töökoosolek, mida juhivad Jõudluskontrolli Keskuse direktor Kaivo Ilves.

Lisaks eelnimetatud töökoosolekutele on Eestisse oodata veel delegatsiooni Armeenias, kes soovib tutvuda Eesti loomade märgistamissüsteemiga ning kasutada meie kogemusi. Peale märgistamisteemade käivad JKK-l läbiviimiseks, mille eesmärk on jagada Eesti kogemusi piimaveiste jõudluskontrollisüsteemi ülesehitamisest. Kui projekt leiab rahastamist täies mahus, siis on Eestisse oodata delegatsiooni, kuhu kuuluvad Albaania, Armeenia, Bosnia ja Hertsovgoviina, Gruusia, Makedoonia, Moldova, Montenegro, Serbia, Ukraina ja Valgevene esindajad.

Põrsaste kaasasündinud lihastenõrkus

Põrsaste kaasasündinud lihastenõrkust nimetatakse tavaelus anomaaliaks ja öeldakse, et *jalad ei kanna*. Sellise defektiga põrsaste jalad on harali, nad ei suuda jalgadel seista, kukuvad selili ja liikuda saavad vaid keha lohistades, vigastades seejuures nahka. Iseloomulik on istumine nn *koera asendis* ja kaasneda võib värisemine. Kuna liikumine on häiritud, ei suuda põrsas iseseisvalt nisani jõuda, ta jääb ternespiimast ilma ja hukkub. Artikli autori, veterinaararst Mark White'i arvates on haigus tingitud tagajala-, vahetevahel ka esijalalihaste puudulikkusest arengust. Arvamus põhineb histoloogilistel uuringutel. Defekti esineb sagedamini kultpõrsastel ja landrassi tõugu sigadel. Selliseid probleeme esineb kirjanduse andmetel keskmiselt kahel protsendil põrsastest. Probleem võib esineda mõnes pesakonnas, pikema aja vältel kogu karjas või perioodiliselt, ulatudes isegi kuni 20%ni sündinud põrsastest.

Foto 1

Foto 2

Foto 3

Lihaste nõrkust võib esineda kõikidel jalgadel (foto 1), ainult tagajalgadel (foto 2) või ainult esijalgadel (foto 3). Esijala lihastenõrkust seostatakse emise viirushaigustega tiinuse hilises perioodis ja tihtipeale ei jää sellised põrsad vaatamata inimese abile ellu. Kõige levinum on tagajalgade defekt. Samas on selle tekkepõhjused ebaselged ja lõplikult välja selgitamata. Tõendid viitavad mitmetele teguritele. Nendeks võivad olla geneetiline lihastenõrkus, emise viirusinfektsioonid tiinuse hilises järgus (avaldub esijalgadel), toitainete puudus tiinete emiste ratsioonis ja/või keskkond (poegimissulu põranda libedus). Põhjuseks võib olla ka tiinete emiste söötmine ebakvaliteetse söödaga, k.a. mükotoksiinidega saastunud söödaga. Defekti käsitletakse kui anomaaliat ja kui probleemi esineb rohkem kui 2%-l põrsastest, tasuks uurida geneetikat, sest tunnuse pärilikkus on üsna kõrge (0,40). Uurimiseks on oluline kõik juhtumid registreerida. Tagajalgade defektiga põrsaste ellujäämisvõimalus on suur, kui selliseid põrsaid sünnijärgselt paari päeva jooksul aidata. Ühtlasi suureneb seakasvatava majanduslik tasuvus. Esmane on aidata põrsas sünnijärgselt kohe nisa juurde, et ta saaks kätte vajaliku koguse ternespiima. Kahe imemiskorra vahel on kasulik paigutada põrsad soojenduslambi alla, sest jalgade defektiga kaasneb tihti ka värisemine. Tõhusaimaks, aga kõige töömahukamaks peetakse jalalihaste masseerimist 3–4 korda esimesel elupäeval kuni 5 minutit korraga.

Üheks abistamise võtteks on mitmesugused teipimised e jalgade toetamiseks 3–4 sünnijärgseks päevaks, parandamiseks jalalihaste toonust ja suurendamiseks põrsaste ellujäämisvõimalusi.

Jalgade toetamiseks on mitmeid võimalusi – kummipaela, plastikust kaablisidemetete (fotod 6–7), apteegist ostetud spetsiaalsete kummidega või 25 mm isoleerpaelaga. Sama

Foto 4–5

Foto 6–7

Foto 8

protseduuri saab rakendada esijalgade toetamiseks. Tavaliselt hakkavad põrsa jalalihased paari päeva jooksul tööle.

Igasugune mitmest kiust koosneva pununud nõõri, k.a. heinapallimise nõõri kasutamine ei ole lubatud. Jälgima peab, et teipimisvahendid ei sulgeks pärakut ja häbet. Teip tuleb kindlasti õigeaegselt eemaldada vältimaks jalade vigastamist ja verevarustuse häireid.

Tagajala lihaste nõrkusega põrsaste tagajalgu saab toetada isoleerpaelaga kandade tagant (foto 4) või kaasates selleks ka puusaliigese (foto 5). Kui kandu tagant toetada, peab kahe jala vahele jääma 50–80 mm. Apteegist on võimalik osta ka spetsiaalseid kummist venivaid trakse (foto 8). Plastikust kaabliribade kasutamisel on soovitatav ripnevad otsad lühemaks lõigata.

Vastsündinud põrsaste jalgade probleemi süvenemise ennetamiseks on soovitatav panna poegiva emise sulu respõrandaga osale ajutiselt ajalehti/pappi või õhukesi kummimatte, mida kasutatakse ohutuse tagamiseks ujulates.

Mõned farmerid kasutavad edukalt plastikust kaabliribasid ka nabaverejooksude sulgemiseks (fotod 9–10).

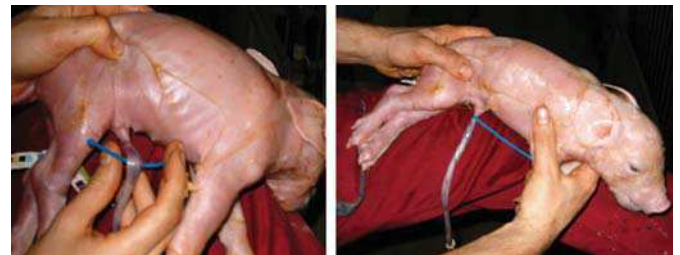

Foto 9–10

Allikas: veterinaararst Mark White'i artikkel <http://www.nadis.org.uk/bulletins/splayleg-in-piglets.aspx>

Fotod 1, 3, 4, 5: www.nadis.org.uk/bulletins/splayleg-in-piglets.aspx

Foto 2: www.pig333.com/tips_on_pigs/holding-together-the-legs-in-splay-leg-cases_6110/

Foto 8: <http://www.kerbl.com/catalog/ShowArtikel.aspx?SKCatalogID=555068&SKLanguageID=2&SKTreeParentID=555098&SKTreeID=555101&SKProductID=1509087&siteID=2&siteTyp=1#>

Fotod 9 ja 10: www.pig333.com/tips_on_pigs/using-tie-wraps-to-tie-navel-cords_6758/

Tõlkis ja koostas Külli Kersten

Põrsaste lihasnõrkuse ja muude anomaaliatega esinemise sagedus jõudluskontrollialustes farmides

Eestis kerkib anomaaliatega, k.a. vastündinud põrsaste jalalihaste puudulikkuse teema üles pea igal õppepäeval või seminaril, samas Possuga kogutud andmed ei kinnita probleemi tõsidust. Näiteks on 16 aastaga anomaaliat "jalad ei kannu" registreeritud vaid viiel põrsal viies farmis, kommentaar "jalad ei kannu" on 12 aastaga lisatud 170 pesakonnale (tabel 1). Anomaaliatega seostatakse pärilikkusega, mistõttu aretuslikus mõttes on oluline kõik juhtumid registreerida.

Tabel 1 Anomaaliatega esinemissagedus JKK andmebaasi andmetel 31.05.13.a seisuga

	1997 kuni 2012. aasta	2013. aasta
Päraku puudumine	3542	89 (üheksas farmis)
Munandi või kubemesong (arv)	575	10 (viies farmis)
Nabasong	161	2 (ühes farmis)
Peitmunandilisus	72	1 (ühes farmis)
Hermafrodiit	33	0
Väärarengud	9	0
Jalad ei kannu, põrsaste arv (registreeritud anomaaliatega)	5	0
Jalad ei kannu, pesakondade arv (registreeritud pesakonna kommentaarina)	170	13 (viies farmis)
Väriseja	191	6 (neljas farmis)
Naba verejooks	5	0
Kraaternisad	0	0

Sigade geneetilise hindamise rahvusvaheline seminar Saksamaal

20 aastat tagasi kutsus Dr. E. Groeneveld esimest korda kokku sigade geneetilist hindamist teostavad spetsialistid. Kuues sigade hindamise seminar toimus 20.–22. juunini Mariensees. Eestit ja Jõudluskontrolli Keskust esindas Liia Taaler, kes esines ka ettekandega sigade geneetilisest hindamisest. Enamus osalejaid oli Euroopa riikidest, kuid kohale tuldi ka Kanadast ja Lõuna-Aafrikast.

Kolme päeva jooksul räägiti palju hindamise kvaliteedi kontrollist ning selleks kasutatavatest võimalikest töövahenditest, erinevate parameetrite hindamismudelitest ning hindamisprotsessi piiravatest teguritest, nagu näiteks suuremahuliste andmete (skanneripildid, käitumise videod, genotüübi info jne) säilitamine ja töötlus. Korduvalt arutati algandmete õigsuse kontrolli ning andmebaaside andmestiku kvaliteedi üle, mis algab sigade märgistamisest ning põlvnemisandmete registreerimisest korrektsusest. Riikides, kus ühel tõul peetakse mitut tõuraamatut ning registreerijateks on erinevad aretusorganisatsioonid,

Parem ei ole lugu ka teiste anomaaliatega, nagu munandi-/kubeme- ja nabasong, peitmunandilisus, hermafrodiit, väriseja, nabaverejooks, väärarengud. Anomaaliatega kõige rohkem esineb ja on Possusse sisestatud päraku puudumist. Ei esine ka kraaternisad või ei sisestata neid sigade testiandmetega koos Possusse, seega ei avane ka võimalust teada saada, milline seemendusjaama kult neid pärandab.

Possusse saab erinevaid defekte sisestada anomaaliatega või pesakonna kommentaarina. Anomaaliatega sisestades saame täpselt teada, mitmel põrsal anomaaliatega esines, pesakonna kommentaarina sisestades saame teada pesakondade arvu, kus anomaaliatega esines, aga täpne põrsaste arv jääb teadmata. Korrektnen anomaaliatega registreerimine Possusse on oluline eelkõige ETSAÜ seemendusjaama kultide valikuks ja prakeerimiseks. Sama kehtib ka pesakonna kommentaaride sisestamise kohta, mis annab põhikarja loomade kohta kasulikku informatsiooni.

Andmed Liia Taaler

biomeetria sektori peaspetsialist

Tekst Külli Kersten

sigade jõudluskontrolli sektori juhataja

on põlvnemisandmete kvaliteet ja ühildatavus geneetiliseks hindamiseks üsna problemaatiline. Aretustöö peamine rõhk on puhtatõuliste sigade geneetilisest hindamisest, nemad on tõu tuumikuks. Ristandid on tootmiskarjades ning nende aretusväärtus on teisejärguline.

Vastavalt riigi vajadustele hinnatakse erinevaid näitajaid, näiteks Tšehhis, kus on 23 seemendusjaama, arvutatakse kultide sperma parameetrite alusel aretusväärtus spermale. Enamikes riikides on aretusväärtuste hindamisel oluliseks tunnuseks pesakonna mass nii sünnil kui võõrutusel. Saamaks järjest suuremaid pesakondi registreeritakse võõrutusel näiteks Kanadas põrsaste nisade arvud.

Endiste NL riikide ühiseks mureks on kohalikes populatsioonides sigade arvu ja jõudluskontrollialuste sigade kiire vähenemine, mille on põhjustanud välisfirmadele antud tegevusloa sealiha tootmiskomplekside haldamiseks ning kohaliku seakasvatuse väljasuretamine vabaturumajanduse tõmbetuultes. Vaatamata probleemidele ning sigade arvu vähenemisele toimub aretus kindlas suunas: siga olgu lihakas ning viljakas.

Liia Taaler

Jõudluskontrolli Keskus 20

Paremaks koostööks tõuaretusühistute ja laborianalüüse tegevate ning jõudluskontrolli andmeid töötlevate organisatsioonide vahel moodustati 1. juunil 1993. a Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria Instituudi (ELVI) piimabori ja andmetöötlusosakonna baasil EV Tõuaretusinspektsiooni koosseisus Jõudluskontrolli Keskus (JKK).

Tõuaretusinspektsiooni direktori Agu Kõöbi käskkirjaga määrati keskuse juhataja kohusetäitjaks tähtajaliselt Vambola Wilson, kes seni oli töötanud ELVI aretuskeskuse juhatajana. Keskuse struktuuris oli 76 ametikohta: juhtkond 9, andmetöötlusosakond 44 ja piimanalüüside laboratoorium 23. Neist ametikohtadest oli mehitatud esialgu 70. Andmetöötlusosakonna juhatajana jätkasid Hillar Vallner ja piimanalüüside labori juhatajana Jaak Kihu. Vambola Wilson täitis juhataja kohuseid 14. septembrini, seejärel määrati juhatajaks Tiina Vares. Neist 70st töötab tänaseni JKKs 21 inimest, sh kõik andmetöötlusosakonna töötajad ja 69% labori ning 63% IT-osakonna töötajatest.

Jõudluskontrolli Keskus loodi ELVI üksustest seetõttu, et selleks ajaks oli pea kogu veiste jõudlusandmete töötlemine sinna koondunud. Eestis oli põllumajandusreform lõpukorral, kolhoosid-sovhoosid likvideeritud ning nende baasil moodustatud ühised, aktsiaseltsid jms. Palju veiseid oli kompensatsioonina tagastatud endistele omanikele, seega oli tekkinud palju uusi loomaomanikke. Endistele omanikele tagastatud veiste jõudluskontrolli hoidsid elus endiste kolhooside-sovhooside jõudluskontrolli assistendid. Keskuse moodustamise ajal oli vahetõttu klientidega ligadi-logadi, sest ELVI ja klientide vahel puudusid korrektsed lepingud. Endistele omanikele tagastatud loomade jõudluskontroll oli jätkunud seni piirkondade kaupa (nt Leie erasektor, Misso erasektor jne) ja

nende osas konkreetsed loomaomanikud puudusid. Ühena esimestest töödest seisis vastloodud keskuse ees lepinguliste vahetõttude korrastamine, seega on raske öelda, kui palju oli meil JKK loomise hetkel kliente. 1993. a lõpuks oli erasektorite jaotamise ning jõudluskontrolli taaslustamise (aga ka lõpetamise) arvel kasvanud klientide arv 3489ni, kel oli 167 579 lehma. Märgin, et 1992. a lõpul oli Eestimaa aastakokkuvõtete põhjal vaid 429 piimafarmi. Mitmed väikekliendid lepingut ei sõlminud või olid juba varem jõudluskontrolli sisuliselt katkestanud ja seetõttu neile jõudluskontrolli teenuse osutamine lõpetati.

Viie aasta pärast oli JKK-l 1. juunil 1998. a 2900 klienti 120 630 lehmaga; kümne aasta pärast 1. juunil 2003. a 2922 klienti 105 876 lehmaga; 15 aasta pärast 1. juunil 2008. a 1234 klienti 94 759 lehmaga ja tänavu 1. juunil 2013. a 826 klienti 91 069 lehmaga.

Varsti pärast viiendat tööaastat loodi 17. juulil 1998. a põllumajandusministri määrusega Jõudluskontrolli Keskuse baasil Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Keskus (PRIK) 89 ametikohaga, kus loodi täiendavalt registrite osakond. Seoses loomade kohustusliku märgistamise ja toetuste maksmise rakendamisega lisati 2000. a märtsis PRIKi struktuuri toetuste, kontrolli ja sisekontrolli osakonnad. Uuesti reorganiseeriti PRIK sama aasta juulis, mil ta jaotati kaheks asutuseks: Põllumajanduse Registrite ja Informatsiooni Ametik (PRIA), mille ülesanneteks said registrite pidamine ja toetuste administreerimine; ning PRIKi osaks jäi jõudluskontrolliga tegelemine. Kahe asutuse väga sarnased nimed tekitasid segadust ning 2001. a jaanuaris nimetati PRIK ümber Jõudluskontrolli Keskuseks. Ametikohti oli tollal 85, praegu on töötajaid 44.

Inno Maasikas

Muhedat

Miks on suvel päevad pikemad kui talvel?

See on puhas füüsika – tegemist on soojuspaisumisega!

Tööjuubelid

1. septembril tähistab **5.** tööjuubelid väliteenistuse osakonna registrispetsialist **Ilme-Tiiu Jõudu.**

22. septembril on **15.** tööjuubel JKK piimanalüüside laboratooriumi analüütik-seadmete hooldaja **Deniss Protopopovil.**

www.jkkeskus.ee
keskus@jkkeskus.ee

Jõudluskontrolli Keskus
Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwaldi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700

Faks 738 7702

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla- ja Tartumaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru ja Pärnumaa klienditeenindaja	738 7754
Harju-, Saare- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7759
Raamatupidamine	738 7704

Labor

Kreutzwaldi 46, 50094 Tartu

Tel	738 7726
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721
Piimaringid	738 7726

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjala	Teaduse 2 (II korrus), Saku	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Võrumaa	Ludmilla Aan	Viru 5a (II korrus), Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Pärnu 58 (II korrus), Paide	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-13.30
Lääne-Võrumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Piira	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Jaani 10, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjala	Haapsalu mnt. 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwaldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17-202, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11 (II korrus), Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00

Hea klient!

On vana tuntud tõde, et vahel tuleb koduseid asju vaadata pisut kaugemalt. Paljudele eestlastele andis selleks hea võimaluse hiljuti Läti Vabariigi pealinnas Riias toimunud järjekordne Baltimaade tõuaretuse ja geneetika konverents, kus Eesti oma heade tulemustega esile tõusis. Justkui kirsina tordil kõlas Läti lektori Dr. Andris Miglavsi iseloomustus, et Eesti on piimatootmise osas "Balti väike tiiger". Loomulikult oli uhke tunne olla eestlane, kui Eesti Maaülikooli teadlased avalikustasid oma Balti kolleegidele transgeense kloonvasika saavutuse, mis ületas ka Eesti meedias uudisekännise oluliselt kõrgemalt, kui tavapärased põllumajandusuudised. Kahjuks ei olnud seekordsel konverentsil ettekannet, mis võrdleks Baltimaade lihatootmist üldisemalt või siis erinevaid lihatootmissektoreid eraldi, mistõttu jäi lihasektoris toimuv pisut tahaplaanile.

Kohaliku loomakasvatusektori viimaste aastate tegevuse kokkuvõtmine toimus septembri lõpus Eesti aretusorganisatsioonide loodud Eesti Tõuloomakasvatavate Liidu 20. aastapäeva tähistamisel, kus iga aretusorganisatsioon andis lühikese ülevaate toimunust. Jõudluskontrolli Keskuse nimel soovin õnne kõigile aretajatele selle tähtpäeva puhul!

Kaivo Ilves
Jõudluskontrolli Keskuse direktor

Uudised**Üle 18 000 kg laktatsioonid**

Saaremaal asuva Kõljala POÜ lehm Miilas saavutas eesti punast tõugu lehmade seas läbi aegade suurima 305-päevase laktatsiooni piimatoodangu. EPK uue rekordlehma neljanda laktatsiooni piimatoodang oli 18 189 kilo. Keskmiseks päevatoodanguks on selliselt lüpsval lehmalt vähemalt 59 kg piima päevas, kuid loomulikult on toodang laktatsiooni alguses kõrgem ja hiljem väiksem. Tema eelnevad kolm laktatsiooni on olnud üle 11 000 kilo, neist kõrgeim oli esimene – 11 473 kilo.

Üldse on Eestis 18 000 kg toodanguni laktatsiooni jooksul jõudnud 9 lehma, ülejäänud 8 lehma tõuks on EHF ja kõrgeim on neist Tartu Agro ASi lehma Jacqueline toodang – 18 935 kg. Tema oli esimene 18 000 kg piiri ületaja ning on praegu ka kõige enam piima tootnud lehm Eestimaal – 134 903 kg (seisuga 22.08.2013). Neist üheksast lehmast, kes on ületanud 18 000 kg, kuulub neli lehma Tartu Agro ASile, kaks Kõljala POÜle, kaks Torma POÜle ja üks on Männiku Piim OÜ lehm. Kõik need lehmad on lüpsnud sellise toodangu saavutamiseks 305 päeva täis.

Rahvusvahelised loomade märgistamise arutelud Eestis

Jõudluskontrolli Keskus võõrustas septembri lõpus kaht loomade märgistamise töökoosolekut: ICARi loomade märgistamise töögrupi ja ISO loomade elektroonilise märgistamise töögrupi arutelu. Töökoosolekutel osalesid suurimad märgistamisvahendite tootjad, kõik rahvusvaheliselt tunnustatud märgistamisvahendeid testivad laboratooriumid ja ka mitmete suurriikide esindajad, kus loomade (elektrooniline) märgistamine on levinud (Austraalia, Brasiilia, Euroopa riigid, Kanada, USA). Peamised teemad olid: kuidas tagada märkide sõltumatu kvaliteedikontroll lähtuvalt lõppkasutaja vaatenurgast ning kuidas parandada elektrooniliste märgistamisvahendite testimissüsteemi selliselt, et takistada tootja pahatahtlikkuse tõttu ebakvaliteetsete või tunnustamata toodete turule jõudmist.

Lambakasvatavate selts propageerib elektroonilisi kõrvamärke

Kuna lammaste ekspordil kehtib nõue, et lambad peavad olema elektrooniliselt märgistatud, siis märgistab üha rohkem ja rohkem lambakasvatavaid oma lambaid esmase elektroonilise kõrvamärgiga.

Lammaste jõudluskontrolli läbiviimisel hinnatakse tõulambaid erinevate parameetrite järgi. Hindamise ja andmete andmebaasi sisestamise lihtsustamiseks tellis Eesti Lambakasvatavate Selts Jõudluskontrolli Keskuselt elektrooniliste kõrvamärkide lugeja Datamars GES3S lammaste identifitseerimiseks ja testiandmete registreerimiseks, ning tarkvara, mis võimaldab lammaste testimisandmed lugejast otse lammaste infosüsteemi salvestada. Muudatus välistab nüüdsest elektrooniliste kõrvamärkidega märgistatud lammaste andmete paberile kirjutamise. Andmed sisestatakse otse lugejasse ja hiljem kantakse loodud failid otse andmebaasi.

XVI Balti aretuse ja geneetika konverents Lätis

11.–12. september toimus Balti tõuaretuse ja geneetika konverents, seal räägiti kajastub põhjalikumalt Sõnumite siseküljel.

Lätis oli eelmisel aastal jõudluskontrollialuste lehmade keskmine piimatoodang 6489 kg, veiseid oli kokku pisut üle 390 000, neist piimalehmi 164 600. Jõudluskontrollis on 78% lehmadest. Väiketootjate osakaal Lätis on suur, piimatootmisega tegeleb 25 740 ettevõtet, karja keskmine suurus on 6,4 lehma. 40% karjades on vähem kui 20 lehma. Eelmisel aastal toodeti Lätis 874 000 tonni piima, 79 000 tonni liha (tapakaalus) ja 671 miljonit muna.

Leedus oli 2013. alguse seisuga ~720 000 veist, neist piimalehmi 331 100. Jõudluskontrolli tehakse 43% karjades, 2012. a oli nende keskmine piimatoodang 6703 kg. Ka Leedus on väikeste karjade osatähtsus suur – umbes 41% loomadest peetakse kuni 10-pealistes karjades. Leedus on lihaveiseid 130 400, neist puhtatõulisi on 14 600, see on suurim puhtatõuliste lihaveiste populatsioon Balti riikides.

Kultide päritolu mõju viljakusele

Aretusprogrammis Marmorliha on sigade aretuses püstitatud erinevatele tunnustele eesmärgid, mida loomade hulgas valikut tehes jälgitakse. Jõudlusandmete kogumisjärgselt hinnatakse Jõudluskontrolli Keskuses sigade geneetilist potentsiaali. Hinnang väljendub aretusväärtusena eraldi liha- ja nuumajõudlusele ning viljakusjõudlusele. Valgetele tõugudele nii väikeses populatsioonis (ca 6000 looma) on paratamatu võõra vere vajadus inbriidingu vältimiseks. Verevärskenduseks võõrast verd saame eluskultide ja sperma importimisega teistest aretusorganisatsioonidest.

Aeg on tagasi vaadata ja teha järeldused imporditud elusloomade ja sperma mõjust meie sigade viljakusele. Tausta täpsustuseks on oluline teada, et 2000. aastal osteti seemendusjaama karja Norrast kuldid Fram 4398 ja Asse 7898. Nende kultide järglasi mäletavad seakasvatajad tänaseni. Järgmine kultide ost jaamale toimus 2007. aastal. Siit näeme, et ajavahemikus 2000.–2006. a kasutati valdavalt importspermat seemendusjaamale uute kultide kasvatamiseks. Alates aastast 2007 on ostetud kulte Soomest, Norsvin Leedu farmist ja Kanadast. Paralleelselt on ostetud ka importspermat firmalt Norsvin, Norsvin Leedu tütarfirmast, Rootsist ja Austriast baasaretuse karjade jaoks, et saada seemendusjaamale noorkulte.

Teatavasti võivad bioloogilise materjali importimisega kaasned veterinaarsed riskid. Riskid on tagasihoidlikumad kultide ostul, sest loomad karantiseeritakse. Kuu jooksul jälgitakse ja uuritakse kulte seroloogiliselt enne jaama karja

lubamist. Importsperma puhul uuringuteks aega ei jää, sest sperma püsib elujõulisena maksimaalselt neli päeva. Nii tuleb usaldada spermat müünud ettevõtte veterinaarsertifikaati.

Analüüsis uuriti 2007.–2012. a viljakustulemusi importkultidel ja nende tütaridel ning importspermast sündinud kultidel (nn pooleverestel loomadel) ja nende tütaridel. Kasutati üle kolmekümne erineva karja jõudlusandmeid. Tabelites 1 ja 2 on välja toodud ainult valgete tõugude seemenduste ehk Y,L, LY ja YL pesakondade viljakus kuldi sünnikohamaa ja tõugude viisi. Analüüsiti 15 importkuldi 5740 pesakonna ja nende tütarde (n=2080) 5884 pesakonna andmeid. Poolevereseid kulte oli analüüsis kaheksakümmend kaheksa 17 971 pesakonnaga ja nende tütreid (n=6737) 17 032 pesakonnaga. Importkultide pesakondade keskmine viljakus oli 11,2 elusat põrsast pesakonnas. Sama viljakus säilis ka nende tütaridel. Importspermast sündinud kultide viljakus oli 11,0 põrsast pesakonnas ja nende tütaridel 11,1 elusalt sündinud põrsast pesakonnas.

See analüüs näitab veel kord hübriidjõu mõju viljakusele ehk õigustab võõraste kultide ostu seemendusjaama karja. Nii saavad ühise raha eest soetatud hinnalised kuldid maksimaalse rakenduse.

Tekst Anne Lilleorg
ETSAÜ aretusspetsialist-konsulent
Andmed Liia Taaler
biomeetria sektori peaspetsialist

Tabel 1. Importkultide ja nende tütarde viljakus Y,L, LY ja YL pesakondades

Kuldi päritoluriik	Kuldi tõug	Emiste psk. arv	Emistel		Kuldi tütarde arv	Tütarde psk. arv	Tütaridel	
			KSP/psk	ESP/psk			KSP/psk	ESP/psk
Norra	landrass	934	12,5	11,6	245	538	12,8	12,0
Soome	landrass	2917	12,0	11,2	1349	4217	12,0	11,2
Soome	jorkšir	1326	11,7	10,9	249	743	11,8	11,1
Kanada	jorkšir	563	12,3	11,4	237	386	11,6	10,9
Keskmine				11,2				11,2

Tabel 2. Importspermast sündinud kultide ja nende tütarde viljakus Y,L, LY ja YL pesakondades

Kuldi päritoluriik	Kuldi tõug	Emiste psk. arv	Emistel		Kuldi tütarde arv	Tütarde psk. arv	Tütaridel	
			KSP/psk	ESP/psk			KSP/psk	ESP/psk
Austria	landrass	3	9,7	9,7				
Austria	jorkšir	989	12,5	11,5	61	26	10,8	10,4
Kanada	jorkšir	599	12,0	11,0	44	3	7,0	7,0
Rootsi	landrass	1027	11,8	10,9	569	1657	12,4	11,4
Rootsi	jorkšir	3361	11,8	10,9	989	2683	12,0	11,3
Soome	landrass	1636	12,0	11,2	587	1342	11,9	11,0
Soome	jorkšir	1802	11,6	10,7	572	1344	11,4	10,6
Norra	landrass	6622	12,1	11,2	2993	7909	12,2	11,3
Norra	jorkšir	1932	11,7	10,9	922	2068	11,4	10,6
Keskmine				11,0				11,10

Balti tõuaretuse ja geneetika konverents

Riias toimus 11.–12. septembrini XVI Balti tõuaretuse ja geneetika konverents, kus osalesid lisaks Baltimaade teadlastele ja spetsialistidele ka mitmete teiste riikide esindajad. Seakasvatuse valdkonnast oli kolm ettekannet – kaks Läti ja üks Leedu kohta. Teema “*Staphylococcus aureus* põrsastel” oli Läti Põllumajandusülikooli posteril. Eesti seakasvatusest ei olnud

ei ettekannet ega ka posterit.

Ülevaate Läti sigade aretusest andis Kristaps Melbārdis tsentraalse statistikabüroo andmetel, mille põhjal tegeleb Lätis puhtatõuliste sigade aretusega kaks aretusorganisatsiooni. Tõugudest kasvatatakse jorkširi, landrassi, pieträāni, djurokit, suurt valget ja läti valget. 2012. a tegeles sigade puhasetusega

12 farmi. Levinuim tõug on läti landrass. Jõudluskontrollis on 85% karjadest umbes 30 000 emisega, samas on emiste arv võrreldes 2007. aastaga vähenenud 17%. Karjad on üldiselt väikesed, kuid on ka üksikuid väga suuri farme. Sektori suurimateks probleemideks peetakse väikest ekspordivõimalust, vähest ressursi arenduseks, kõrget ostusööda hinda. Enamusel farmidest puudub maa. Tulevikuvõimalusi nähakse ühistegevuses, kvaliteetsete saaduste tootmismahdade suurenemises, alternatiivsete söötade kasutamises ja sektorisisese spetsialiseerumises.

Läti landrassi tõugu sigade kui kõige rohkearvulisema tõu produktiivsuse näitajatest andis ülevaate Līga Paura Läti Põllumajandusülikoolist. Andmed pärinesid aretusorganisatsiooni 2011.–2016. a aretusprogrammist. Teiste riikidega andmeid võrreldes tuleb olla veendunud, et andmed on omavahel võrreldavad. Näiteks oli lätlase ettekandes kasutatud vaid 25% populatsiooni tulemusi, mida ei saa võrrelda Eesti jõudluskontrolli aastaraamatu tulemustega. Selles valguses vaadatuna sünnib Läti emistel 12,5 elusat põrsast ja võõrutatakse 10,5 põrsast pesakonnas, võõrutuse ja seemenduse vaheline intervall on 12 päeva. Kui võrrelda Eesti sigade jõudlusandmeid samadel alustel, siis 25% paremate emiste viljakus jääb vahemikku 12–13,2 elusalt sündinud põrsast pesakonnas ja võõrutatakse 10,7–11,7 põrsast. Seemenduse ja poegimise vaheline intervall jääb vahemikku 4–4,5 päeva. Aretusväärtusi hinnatakse Lätis 1999. aastast. Liha- ja nuumaomadustest hinnatakse ööpäevast juurdekasvu testimisel ja eluajal ning pekkipaksust. Reproduktsooninäitajatest hinnatakse elusalt sündinud ja võõrutatud põrsaste arvu, põrsaste massi võõrutusel, võõrutuse ja seemendusevahelist intervalli. Eraldi hinnatakse geneetilises hindamises esimesi pesakondi.

Leedu ettekande teemal “Ööpäevase juurdekasvu mõju ristsigade lihakehale” esitas Asta Klimienė Šiauliai ülikoolist. Selle ettekande andmed saadi katsejaamast, mis on Balti riikides ainuke. Andmed koguti katseperioodil, mil sigade elusmass oli 30–95 kg. Ristsigade (n=341) lihakeha andmeid võrreldi puhtatõuliste sigade (n=235) andmetega (vt tabel). Puhtatõulistest kasutati katses leedu valge (LW), suure valge (La.W), jorkširi (Y), landrassi (L), pieträäni (P), djuroki (D) andmeid, ristsanditest LWxL, La.WxL, La.WxP, YxL,

Tabel. Ristsandite võrdlustulemused Leedu sigade katsejaamas

Ristsandid (n=341)	Ööpäevane juurdekasv, g				Tailiha sisalduse muutus (+/-)	
	grupp 1	grupp 2	grupp 3	grupp 4	III/I	IV/I
	<750	751-850	851-950	>951		
Tailiha % Piglog 105 andmetel						
LWxL	57.8	57.7	56.6	56.1	-1.2	-1.7
La.WxL	57.9	56.5	56.0	53.8	-1.9*	-4.1***
La.WxP	58.7	58.6	56.3	55.4	-2.4*	-3.3**
YxP	57.2	56.3	55.8	54.0	-1.4	-3.2**
YxL	57.3	57.2	55.2	54.9	-2.1	-2.4*
YxPx D	57.9	57.0	56.5	54.7	-1.4	-3.2*
LxD	58.1	58.1	57.3	55.8	-0.8	-2.3*
LxPx D	58.7	57.4	56.8	55.6	-1.9*	-3.1**

Kus: *P<0.05; **P<0.01; ***P<0.001

YxP, YxPx D, LxD, LxPx D andmeid. Uuringu eesmärk oli leida erinevate kombinatsioonidega saadud ristsigade optimaalne ööpäevane juurdekasv, mis ei mõjutaks negatiivselt lihaomadusi, eriti pekkipaksust ja tailihasisaldust. Sigu hinnati erineva ööpäevase juurdekasvuga gruppides. Uurimus näitas, et katsejaama tingimustes sigu tasakaalustatud ratsiooniga söötes ei ole ööpäevasel juurdekasvul märkimisväärset negatiivset mõju ristsanditele LWxL, YxL, YxP, LxD, YxPxDe kui see jääb vahemikku 851–950 g, aga ristsandite La.WxL, La.WxP ja LxPx D ööpäevane juurdekasv peaks jääma vahemikku 751–850 g säilitamiseks lihakeha tailihasisaldust optimaalsetes piirides. Seljapeki paksusel ei olnud olulist mõju lihassilma suurusele.

Lisaks seakasvatusele olid ettekanded kolme Balti riigi piimakarja ja lihavesi kasvatamise teemadel. Omapoolse panuse konverentsi kordaminekuks lihatootmise sektoris andsid külalislektorid Iirimaalt ja Rootsist. Piimandussektoris toimunust saavad huvilised pikemalt lugeda JKK Sõnumitest piimaveisekasvatavale. Originaalettekandeid on lugemiseks võimalik küsida JKKst.

Seminari korraldajad Lätist olid kokku pannud huvitava kava. Konverentsi teisel päeval oli osalejatel võimalik valida lüpsikarja-, lihavesi- või hirvefarmi külastus. Lüpsikarja külastuse valinud inimesed said tutvuda ka Läti piimakombinaadi tööga.

Küllli Kersten
sigade jõudluskontrolli sektori juhataja

Geneetilised parameetrid androsteroonile ja skatoolile kui kuldilõhna indikaatoritele

Taani teadlaste uurimused näitavad, et skatooli ja androsterooni saab vähendada geneetilise valiku kaudu ebasoodsa mõjuta majadusparameetritele (nt tootmis- ja pesakonna suuruse parameetrid). Teadlased soovivad kultide kastreerimise alternatiiviks aretust.

Kuldilõhn on ebaseeldivalt esiletükkiv lõhn, mõjutades ka liha maitset, mis tuleneb Taani teadlaste sõnul skatooli ja androsterooni kogunemisest tervete kultide seljapekki. Sellise järelenduseni jõudmiseks mõõdeti skatooli ja androsterooni sisaldust seljapekis vastavalt 6000 ja 1000 landrassi tõugu kuldil. Kogutud andmed logaritmiti muutmaks fenotüübiväärtused normaaljaotusele vastavaks. Aretusväärtus logaritmitud skatoolil oli 0,33 ning logaritmitud androsteroonil 0,59.

Geneetiline korrelatsioon kahe parameetri vahel oli 0,37, mistõttu geneetilist valikut tehes ei piisa ühe keemilise

komponendi järgi valikust, vaid tuleb valida nii skatooli kui ka androsterooni järgi.

Kuldilõhna ühenditel oli tootmistunnustega madal ja soovitatav geneetiline korrelatsioon. Tähelepanuväärne on seejuures soodne geneetiline korrelatsioon -0,20 tailiha protsendi ja Log (skatool) vahel. Aretades taisemaid sigu väheneb pikkamööda ka kuldilõhn eeldusel, et rümpade kaal ei muutu.

Pesakonna suuruse ja kuldilõhna vaheline korrelatsioon, mõõdetuna kultidega suguluses olevatel emistel, oli madal.

Skatool ja androsteroon on vastavalt Strathe ja kaasautorite andmetele vähendatavad valiku kaudu, ilma olulisi tootmise ja pesakonna suuruse näitajaid kahjustamata. Aretus pakub efektiivset ja jätkusuutlikku lahendust kultpõrsaste kirurgilisele kastreerimisele.

Tõlge Liia Taaler, portaal www.thepigsite.com

Ümmargused tähtpäevad sigade jõudluskontrollis

2013. aastal möödub 30 aastat ajast, mil alustati sigade jõudluskontrolli arvutite abil. Algselt nimetati seda masinarvutuseks. Töö käis nii, et farmidest edastati sigade jõudlusandmed JKK-sse spetsiaalsetel pabervormidel, millelt need sisestati arvutisse. Aasta lõpus koostati farmile kokkuvõtted, mida tol ajal nimetati seakarja boniteerimiseks. Esimesed alustajad olid Ülenurme Öppe- ja Katsemajand, Avangardi kolhoos, Laeva Katsesovhoos Tartu rajoonist ja Saverna kolhoos Põlva rajoonist. Sellist jõudlusandmete kogumise süsteemi kasutati 15 aastat, mis on ka ümmargune number.

30 aastat jõudluskontrolli arvuti abil täitub ühel JKK praegustest klientidest – Jampo Seakasvatuse Osahingul (endine Avangardi kolhoos). Mainimata ei saa jätta ka seda, et 30-aastase arengu on JKK-ga kaasa teinud Jampo Seakasvatuse Osahingu juht Eeva Kõomägi. Suured tänud talle oma kogemuste jagamisel sigade jõudluskontrolli süsteemi arendamisel!

Poole vähem aega ehk 15 aastat möödub Oracle'i andmebaasi loomisest, mis omakorda võimaldas kasutusele võtta personaalarvutid. Seega on meie seakasvatavad farmides kogunud personaalarvutitega jõudlusandmeid 15 aastat. Esimene tarkvaraprogramm, db-Planer, osteti Saksamaalt ja seda kasutati 7 aastat. db-Planeri vahetas välja Jõudluskontrolli Keskuses valminud Possu programm, mida praeguseks on kasutatud juba 8 aastat.

Külli Kersten
sigade jõudluskontrolli sektori juhataja

Tänavused vissivõistlused

Saarte Viss korraldati 12. juunil Upal 16. korda. Osales 11 loomaomanikku 49 lehmaga. Esmaspoeginute klassi võitja eesti punast tõugu loomade seas oli Kõljala

Põllumajandusliku OÜ lehm Meeda ja eesti holsteini seas Kärla Põllumajandusühistu lehm Nänni, kes pärjati ka Vissi tiitliga. Kõljala Põllumajandusliku OÜ lehm Paabu võitis EPK Vissi tiitli ja Meeda sai reservvissiks.

5. juulil toimus 24. korda nii eesti holsteini kui eesti punast tõugu lehmade näitus-konkurss Viss 2013 Ülenurmel. Teist aastat peeti mõlema tõu võistlus koos. Esitleti 109 lehma (67 EHF ja 42 EPK) 26 karjast. Esmaspoeginute klassi võitja eesti punast tõugu loomade seas oli AT & MK OÜ lehm Liina ja eesti holsteini seas Tartu Agro ASi lehm Mirdi. Eesti punase tõu Vissi tiitli pälvis Tartu Agro ASi Rahinge lauda lehm Killi, reservvissiks sai Meeli Sadala Piim OÜst. Eesti holsteini tõugu Vissiks pärjati Tartu Agro ASi Rahinge laudast Olli, reservvissiks sai Soone Farm OÜ Marii.

7. septembril valiti Tartu sügisnäituse & Tõuloom 2013 raames eesti maatõugu Viss. Tiitel anti 11. korda ning seekord oli loomi viiest karjast. Maatõu Viss 2013 tiitliga pärjati Eerika Farm OÜ lehm Kalli. Reservvissiks sai Miilu tartumaalase Rainer Partsi karjast.

JKK tunnustab kõiki osalejaid ja auhindab esmaspoeginud grupi võitjate omanikke!

Muhedat

Kiri JKK-le Hiinast

Tere, oleme Hiina põhinev ettevõtte. Meie firma toodab ja ekspordib kõiki kõrge kvaliteediga seadmed karja. Nüüd on meie kodulehel valmimisjärgus. Suletud on kaks hinnakirjade kõrvamärke. Meie hallituse disain on unikaalne. Kui teil on küsimusi või on vaja, ärge kartke meiega ühendust võtta.

Mike Xie
Sales manager

Tööjuubilarid

Piimaanalüüside laboratooriumi projekti-juht-konsultant **Aime Lokk** tähistas 1. septembril 15. tööjuubelit.

4. novembril on 15. tööjuubel väliteenistuse Harju- ja Pärnumaa zootehnikul **Maire Põhjalal**.

16. novembril on 35. tööjuubel biomeetria sektori juhatajal **Mart Ubal**.

3. detsembril on 40. tööjuubel piimaanalüüside laboratooriumi juhatajal **Mart Kuresool**.

Jõudluskontrolli Keskus

Estonian Animal Recording Centre

Kreutzwalldi 48A, Tartu 50094

Tel 738 7700

Piimaveiste jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7738
Sigade jõudluskontrolli alane nõustamine	738 7765
Kõrvamärkide müük	738 7762
Järvamaa klienditeenindaja	738 7751
Hiiu-, Ida-Viru-, Jõgeva-, Valga- ja Võrumaa klienditeenindaja	738 7752
Lääne-, Põlva-, Rapla- ja Tartumaa klienditeenindaja	738 7753
Lääne-Viru ja Pärnumaa klienditeenindaja	738 7754
Harju-, Saare- ja Viljandimaa klienditeenindaja	738 7759
Põlvnemisandmed (veised)	738 7756
Geneetiline hindamine (veised)	738 7731
Geneetiline hindamine (sead)	738 7746
Raamatupidamine	738 7704

Labor

Kreutzwalldi 46, 51006 Tartu

Tel	738 7726
Faks	738 7724
Piimameetrite testimine	738 7722
Piimaproovide vastuvõtt	738 7721

Maakondade zootehnikud

Harjumaa	Maire Põhjala	Teaduse 2 (II korrus), Saku	tel 679 6419	gsm 516 7886	K 9.00-16.00
Hiiumaa	Maire Tamm	Mäe 2, Käina	tel 463 1147	gsm 5332 4204	1. ja 3. K 12.00-16.00
Ida-Võrumaa	Ludmilla Aan	Viru 5a II korrus, Jõhvi		gsm 516 7816	2. ja 4. T 10.00-14.00
Jõgevamaa	Merle Lillik	Ravila 10, Jõgeva	tel 776 0048	gsm 516 7868	E 9.00-15.00
Järvamaa	Saive Kase	Pärnu 58 II korrus, Paide	tel 385 0286	gsm 524 0147	K 9.30-13.30
Lääne-Võrumaa	Ludmilla Aan	Neffi 2, Piira, Lääne-Viru mk	tel 322 7018	gsm 516 7816	E 9.00-14.00
Läänemaa	Maila Kirs	Jaani 10 II korrus, Haapsalu	tel 473 3007	gsm 509 4675	K 9.00-15.00
Põlvamaa	Evi Prins	Puuri tee 1, Põlva	tel 799 3007	gsm 520 6231	K 10.00-13.00
Pärnumaa	Maire Põhjala	Haapsalu mnt. 86, Pärnu	tel 443 3120	gsm 516 7886	E 9.30-15.30
Raplamaa	Maila Kirs	Kuusiku tee 6, Rapla	tel 485 5673	gsm 509 4675	E 9.00-15.00
Saaremaa	Maire Tamm	Kohtu 10, Kuressaare	tel 453 1352	gsm 5332 4204	E 9.00-15.00
Tartumaa	Merle Lillik	Kreutzwalldi 48A-215, Tartu	tel 738 7739	gsm 516 7868	1. ja 3. T 8.00-15.00
Valgamaa	Evi Prins	Aia 17-202, Valga		gsm 520 6231	2. ja 4. E 10.00-13.00
Viljandimaa	Saive Kase	Vabaduse plats 4-317, Viljandi	tel 433 3713	gsm 524 0147	T 9.00-14.00
Võrumaa	Evi Prins	Liiva 11 II korrus, Võru	tel 782 1253	gsm 520 6231	T 10.00-13.00